

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2021

ARCHEOLOGIENOTA Gooikensstraat 48 Te Hofstade (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 804

MICHIEL LOVENIERS

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 804

Archeologienota Gooikensstraat
48 te Hofstade (Oost-
Vlaanderen).

MICHIEL LOVENIERS

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

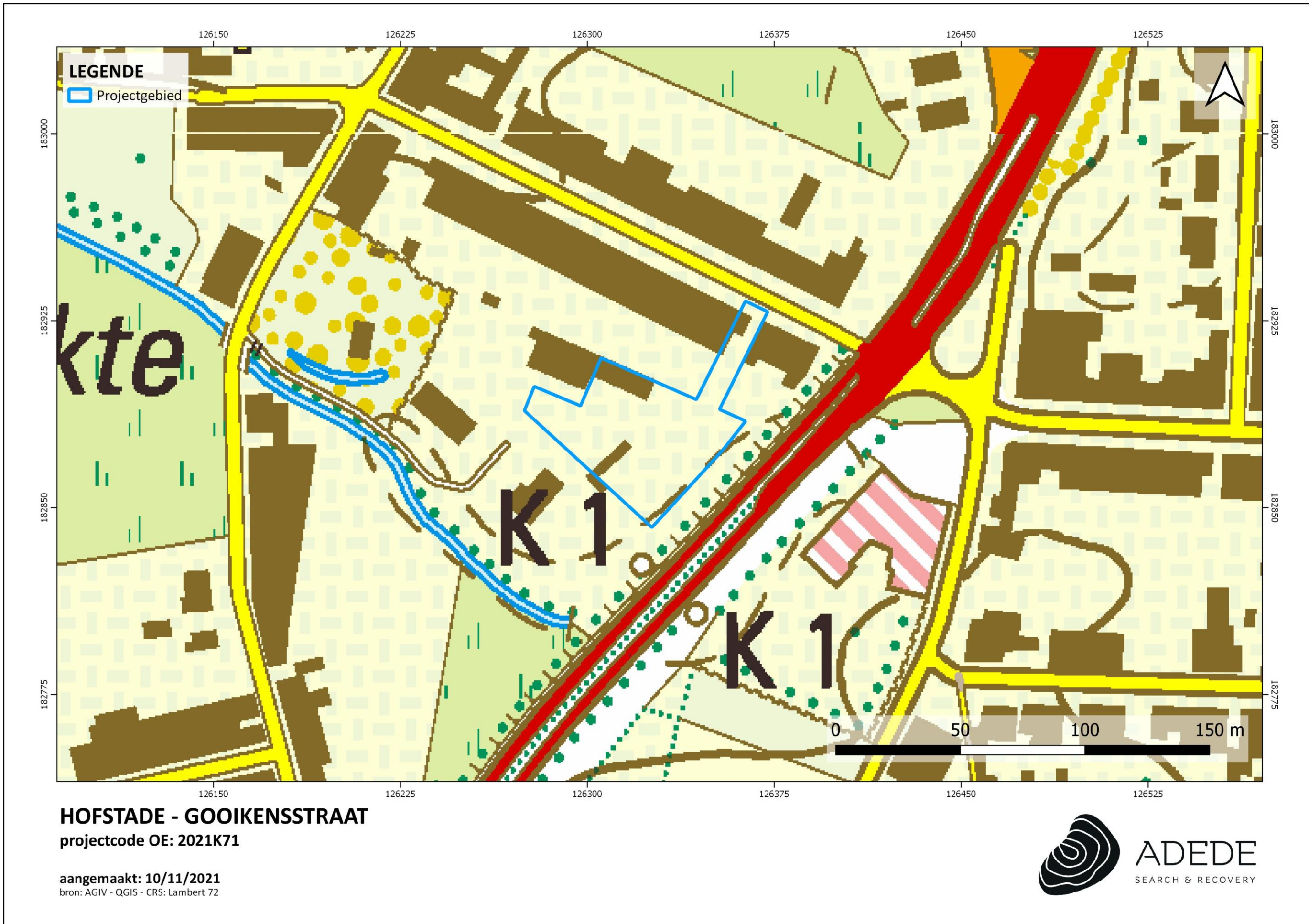

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	- 3 -
1 Administratieve fiche	- 4 -
2 Bureauonderzoek	- 9 -
2.1 Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2 Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3 Doel van het onderzoek	- 9 -
2.4 Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5 Beschrijving geplande werken.....	- 10 -
2.6 Randvoorwaarden	- 11 -
2.7 Werkwijze	- 11 -
3 Assessmentrapport.....	- 24 -
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 24 -
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 27 -
3.2.1 Tertiair geologisch	- 27 -
3.2.2 Quartair geologisch	- 29 -
3.2.3 Bodem	- 30 -
3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied	- 36 -
3.3.1 Algemene historische situering	- 36 -
3.3.2 Historisch kaartmateriaal	- 38 -
3.3.3 Luchtfoto's.....	- 45 -
3.4 Archeologische situering van het projectgebied.....	- 47 -
3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 47 -
3.4.2 CAI Indicatoren	- 48 -
4 Besluit	- 56 -
5 Bibliografie.....	- 59 -
5.1 Literatuur.....	- 59 -
5.2 Archeologienota's.....	- 59 -
5.3 Websites	- 59 -
6 Lijst van figuren	- 61 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2021K71
Site	Gooikensstraat Hofstade, Aalst
Projectsigle ADEDE	HOF-GOO
Ligging	Gooikenstraat 48 9300 Aalst
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Afbraak bestaande bebouwing waarna een kantoorgebouw gerealiseerd zal worden
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Bibliografische referentie	Michiel Loveniers, 2021, Archeologienota Gooikensstraat 48 te Hofstade (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 804, Gent.
Grootte projectgebied	3367 m ²
Periode uitvoering	November 2021
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plan p.8

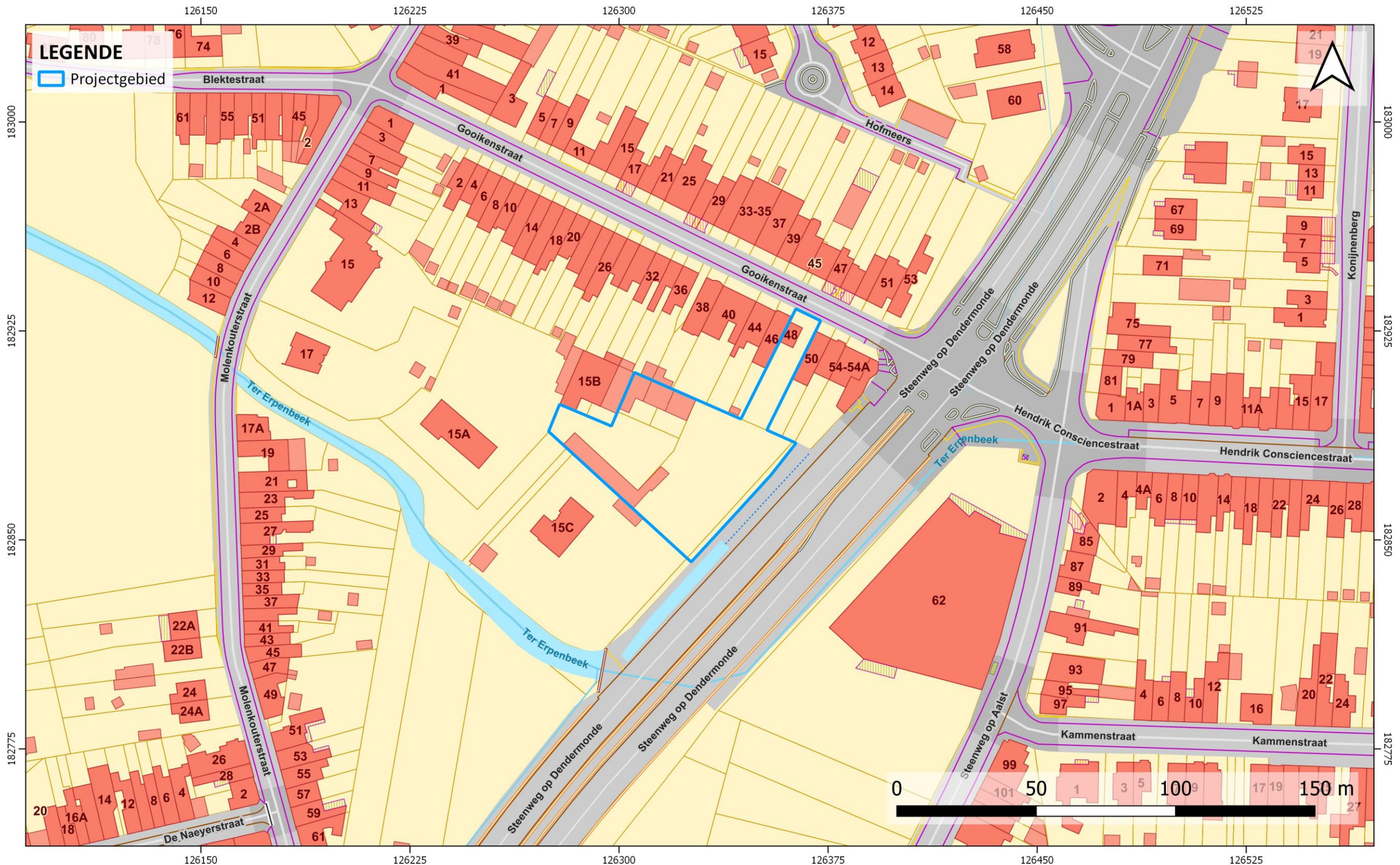

HOFSTADE - GOOIKENSSTRAAT
projectcode OE: 2021K71

aangemaakt: 10/11/2021
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

HOFSTADE - GOOIKENSSTRAAT

projectcode OE: 2021K71

aangemaakt: 10/11/2021

bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

HOFSTADE - GOOIKENSSTRAAT
projectcode OE: 2021K71

aangemaakt: 10/11/2021
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied werd tot op vandaag nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruime omgeving zijn wel archeologische waarden gekend. Deze zullen verder worden toegelicht onder hoofdstuk 3.4.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied is gelegen aan de Gooikensstraat in Hofstade. Het meest noordelijke deel van het projectgebied bestaat uit een smalle strook dat de rest van het gebied verbindt met de Gooikensstraat. Deze strook zal dienen om het werkverkeer vlot op en af de bedrijvenszone te laten gaan. Momenteel bevindt zich op deze strook aan de Gooikensstraat een dubbele garage.

Vervolgens kan het projectgebied onderverdeeld worden in een beboste zone en een werkterrein. In het oosten van het projectgebied bevindt zich de beboste zone tegen de Dekkersweg. Tussen de Dekkerweg en deze zone, net buiten het projectgebied, bevindt zich nog een open gracht en aansluitend opgeschoten struikgewas. De bomen in deze zone bestaan uit zilverberken en hazelaars. Het werkterrein in het westen van het projectgebied bestaat uit een paar gebouwen en luifels alsook een verharde zone (half onder de luifels) die vermoedelijk als parking voor de bedrijfswagens dient. Deze gebouwen en luifels zullen in het kader van de geplande werken afgebroken worden. De rest van het terrein doet dienst als een onverharde op- en afrit.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken bestaan uit het de afbraak van diverse bijgebouwen en verhardingen en het rooien van bomen op het projectgebied waarna een nieuw kantoorgebouw met gelijkvloers en 1ste verdieping gerealiseerd zal worden met bijhorende parkings en groenzones. Het gebouw zal uit twee verdiepingen bestaan waarvan de kantooruimte op de benedenverdieping een bruto oppervlakte zal hebben van 485 m². Op dezelfde verdieping wordt ook een inkom, een teller lokaal, een trappenhuis met lift, een keukenruimte alsook een toilet voorzien.

De eerste verdieping van het kantoorgebouw zal deels bestaan uit een overhangend gedeelte boven de geplande parkeerzone. Een deel van de eerste verdieping zal dus over de benedenverdieping uitsteken en zal gefundeerd worden aan de hand van een aantal pijlers. De verdieping zelf zal bestaan uit een terras en drie kantooruimtes met een bruto oppervlakte van respectievelijk 541 m², 253 m² en 201 m².

Het gebouw zal gefundeerd worden aan de hand van een vorstrib (80cm), een vloerplaat (55cm) en paalfunderingen (ca. 160cm). De vloerplaat zal bestaan uit een betonnen draagvloer, gespoten PUR en gewapende chape met daarbovenop een vloerafwerking voor koper. Onder de benedenverdieping van het gebouw zal dus een bodemingreep nodig zijn van ca. 55cm voor het gehele oppervlak (ca. 485 m²), 80cm aan de randen van het gebouw en lokaal tot 160cm waar de paalfundaties aangelegd zullen worden. Ter hoogte van de overdekte parking zal een bodemingreep nodig zijn van ca. 65cm voor het aanleggen van de parking (zie onder) en lokaal ca. 160cm voor de paalfunderingen van de hangende eerste verdieping.

Rondom rond het gebouw en onder de eerste verdieping zal zoals vermeld een parkeerzone voorzien worden. Deze zone zal bestaan uit 49 autoparkings en een fietsenparking aan de buitenkant van de trappenhal. De wegenis zal aangelegd worden in waterdoorlatende betonstraatstenen. De opbouw hiervan van onder naar boven is als volgt: ondergrond, geotextiel, ca. 20cm onderfundering in steenslag, 20cm drainerend schraal beton, 15cm steenslagfundering, min. 3cm straatlaag en waterdoorlatende betonstraatstenen met verbrede voegen en infiltratie-openingen. In totaal zal dit dus gepaard gaan met een bodemingreep van ca. 65cm over een overgroot deel van het projectgebied.

Het regenwater zal opgevangen worden door 3 regenwaterputten van elk 20 000l en zullen een diepte reiken van ca. 3m. Deze zullen in het zuidwesten van het projectgebied geplaatst worden aan de kant van de Dekkersweg. Daarnaast zullen ook 14 kleinere infiltratieringen voorzien worden van elk 2095l met een diepte van 0,6m voor de infiltratievoorziening. Deze zullen op twee rijen ook langs de Dekkersweg geplaatst worden. Deze zullen goed zijn voor 29 330l buffer op 56,68m² infiltratieoppervlakte. Verder zal in het noordoosten van het projectgebied een klein gebouw opgetrokken worden waarvan de afvoer van het regenwater naar een betonnen bezinkput van 3000l zal gebeuren. Tenslotte zal ook rekening moeten gehouden worden met de nutsleidingen van het gebouw die in verbinding zullen worden gebracht met bovenstaande installaties en het rioleringsnetwerk aan de Gooikensstraat.

Aan de randen van het projectgebied een groenzone voorzien worden als buffer naar de omliggende huizen en wegen. Daarvoor zullen sommige bestaande bomen behouden worden maar de meeste zullen geroid worden.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien een groot deel van het projectgebied verhard en/of bebouwd is kan verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas gebeuren nadat het terrein is vrijgemaakt. Verder archeologisch onderzoek dient dus te gebeuren in uitgesteld traject.

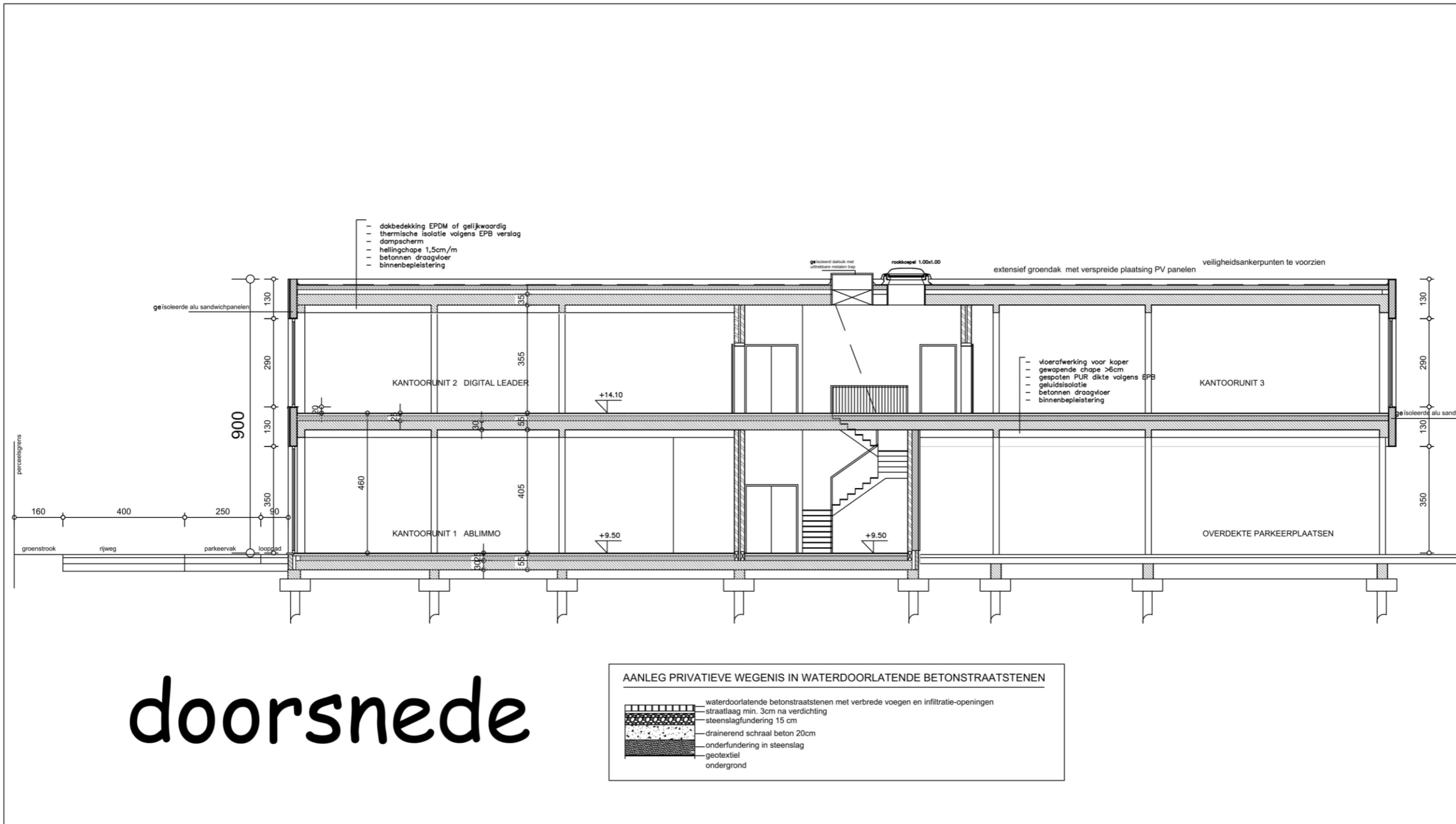
2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen.

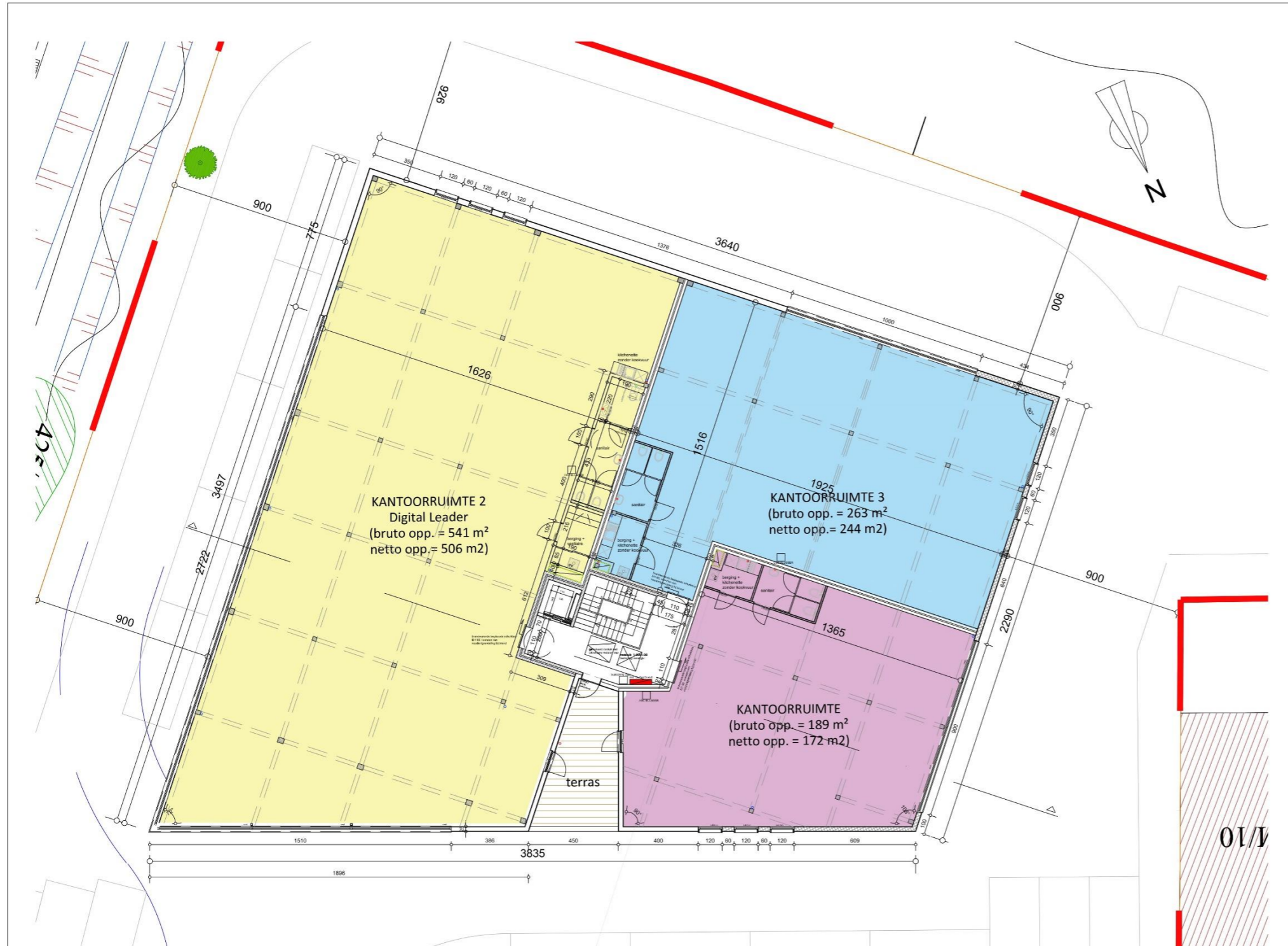
Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

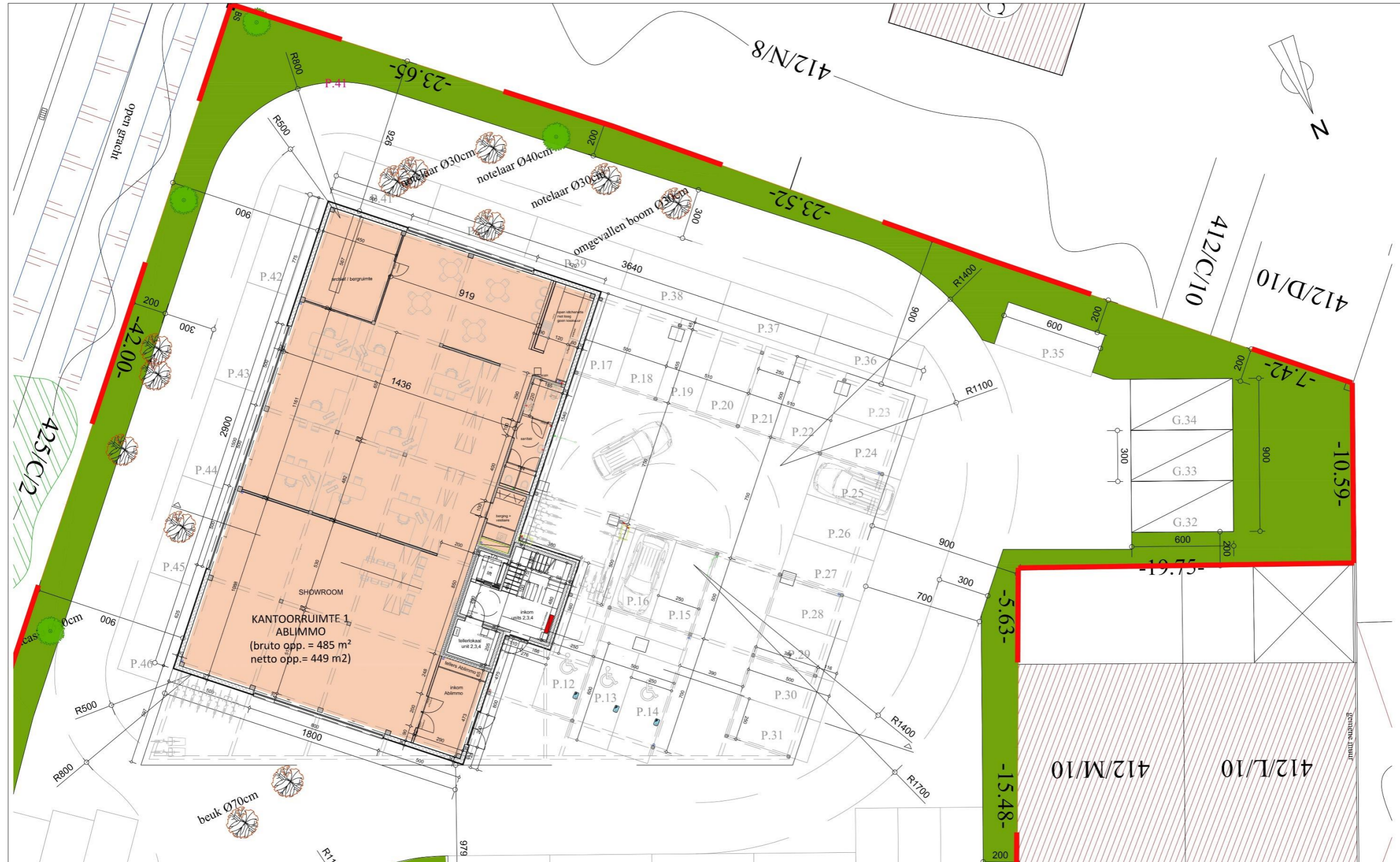
Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
  - Inplantingsplan huidige toestand
  - Inplantingsplan geplande toestand
  - Doorsnede bestaande toestand
  - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
  - Topografische kaart
  - Orthofoto
  - Kadasterkaart
  - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
  - Tertiair geologische kaart
  - Quartair geologische kaart
  - Bodemtypekaart
  - Potentiële bodemerosiekaart
  - Erosiegevoeligheidskaart
  - Bodemgebruiksbestand
  - Gewestplan
- Historische situering:
  - Kaart van Villaret, 1745-1748
  - Kaart van Ferraris, 1777
  - Atlas der Buurtwegen, 1840
  - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
  - Kaart van Popp, 1842-1879
  - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
  - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
  - Inventaris Onroerend Erfgoed

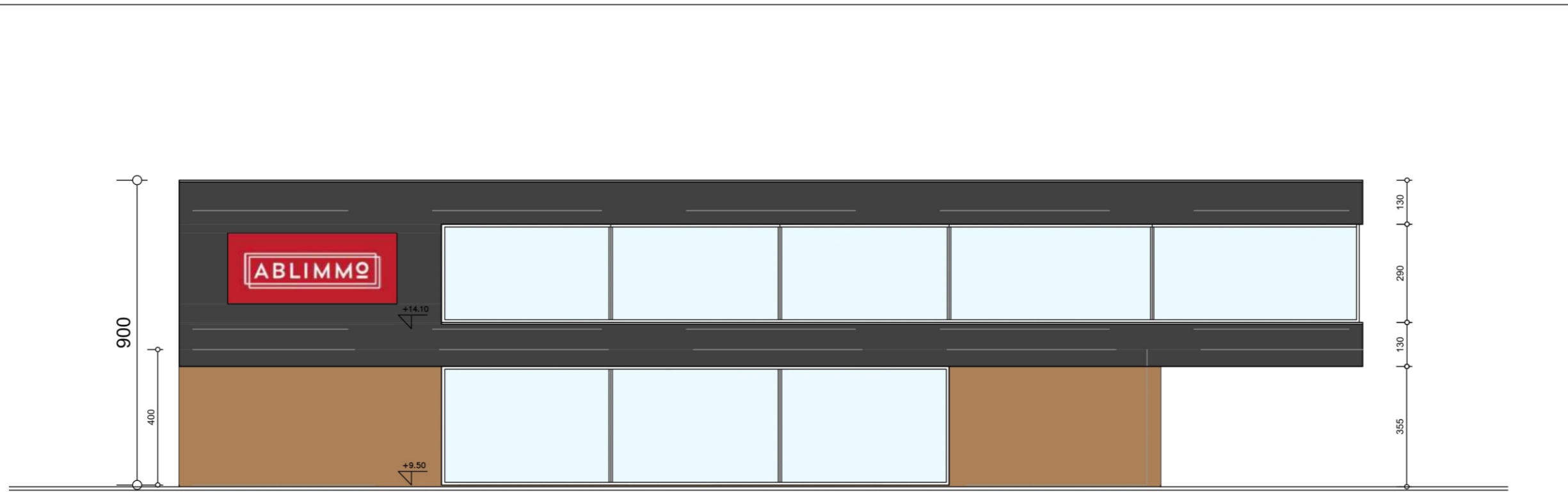

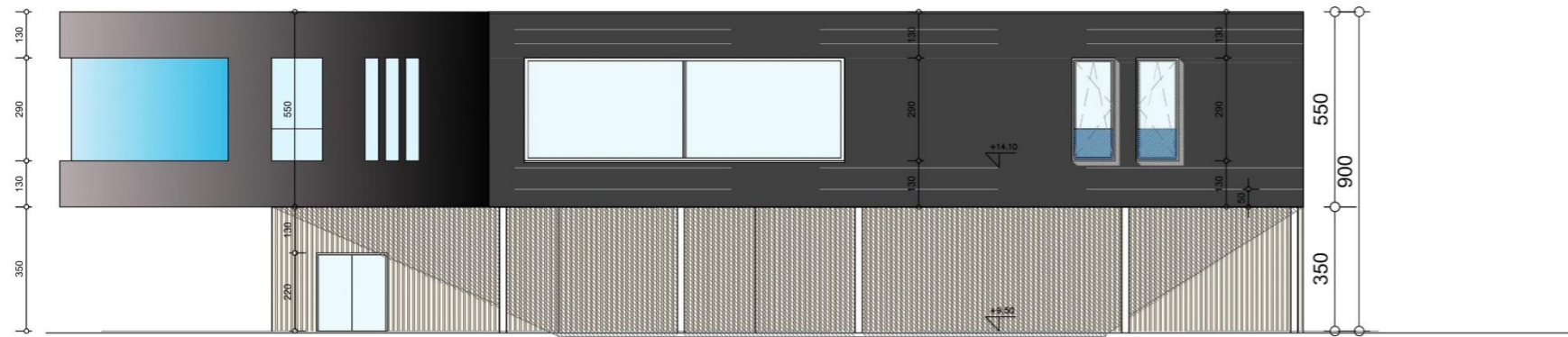

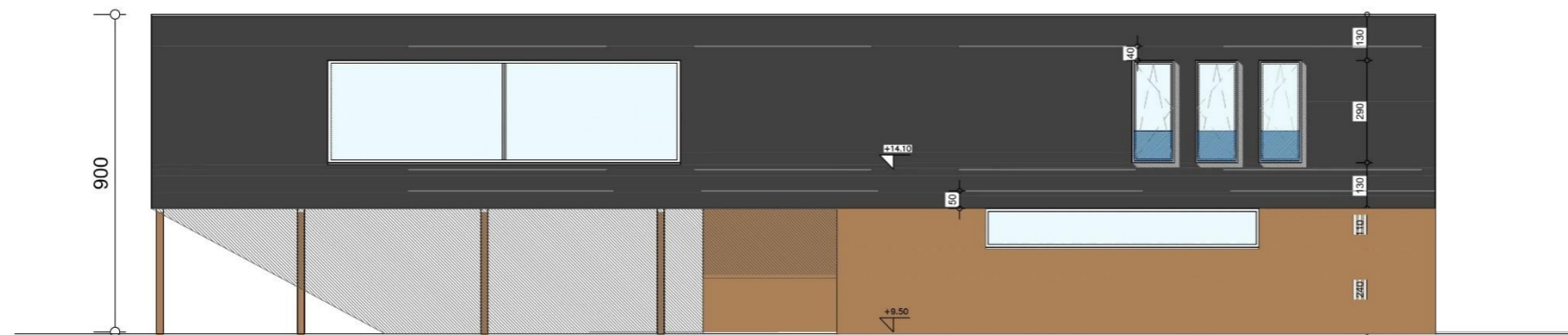

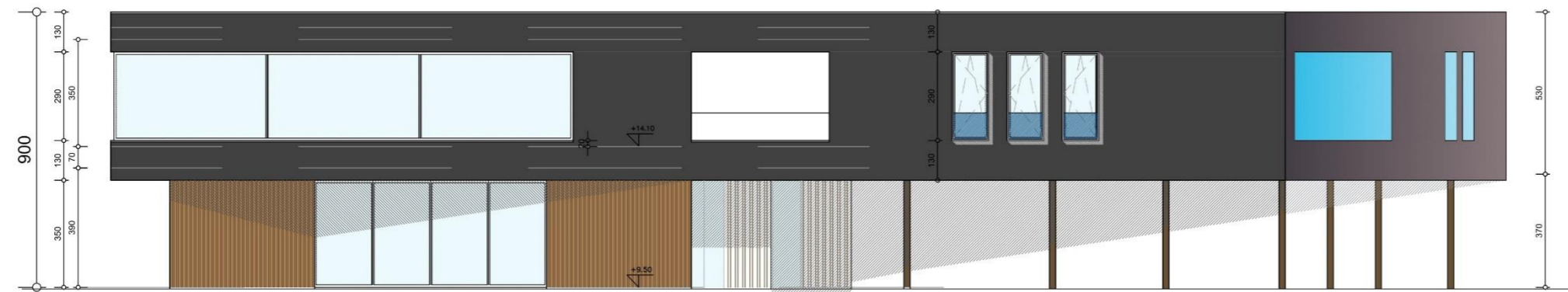
zijgevel links

zijgevel rechts

achtergevel

voorgevel

3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is gesitueerd langs de Gooikensstraat te Aalst, ten noorden van het centrum van Aalst, in een landelijk gebied dat de laatste decennia verkaveld is als woongebied. Het onderzoeksgebied heeft zich deels als één van de weinige percelen in de omgeving tot nog toe onttrokken aan deze verkaveling. De stad Aalst is de op één na grootste stad in de provincie Oost-Vlaanderen en ligt ten zuiden van de Schelde. Aalst ligt in de Dendervallei, op de overgang van het pleistocene heuvelgebied en de Vlaamse Vallei. Het reliëf van het heuvelgebied is sterk versneden en geaccidenteerd ten gevolge van de quartaire erosie.¹

De omgeving van Aalst wordt gekenmerkt door een reeks parallel lopende zuidwest-noordoost gerichte heuvels, waartussen valleien worden uitgeschuurd door de verschillende aftakkingen van de Molenbeek. De Dendervallei doorsnijdt het heuvelgebied en vormt de afwatering voor deze aftakkingen. De Dendervallei is een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei en kan worden opgesplitst in een zuidelijk en een noordelijk gebied, met als scheidingspunt Aalst. Ten noorden van Aalst verbreedt de vallei en vormt deze een brede, vrij vlakke zandvlakte. De oppervlakkige sedimenten zijn weliswaar rijker aan leem, maar deze zijn tevens afgezet tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. De sedimenten kunnen echter licht eolisch herwerkt zijn en zo dus lokaal kleine ophopingen vormen. De oppervlakte van het laagterras schommelt tussen +10m en +15m TAW. Net zoals de vallei van de Boven-Schelde vertoont de Dendervallei een sterk ontwikkeld westelijk laagterras en een eerder smal oostelijk laagterras. In het fluvioperiglaciaal laagterras heeft de Dender een vrij smalle, eerder rechthoekige (noord – zuid gerichte) holocene insnijding gekend. De topografie van het laagterras is behoorlijk vlak (licht welvend) en ligt tussen +10m TAW en +15m TAW.

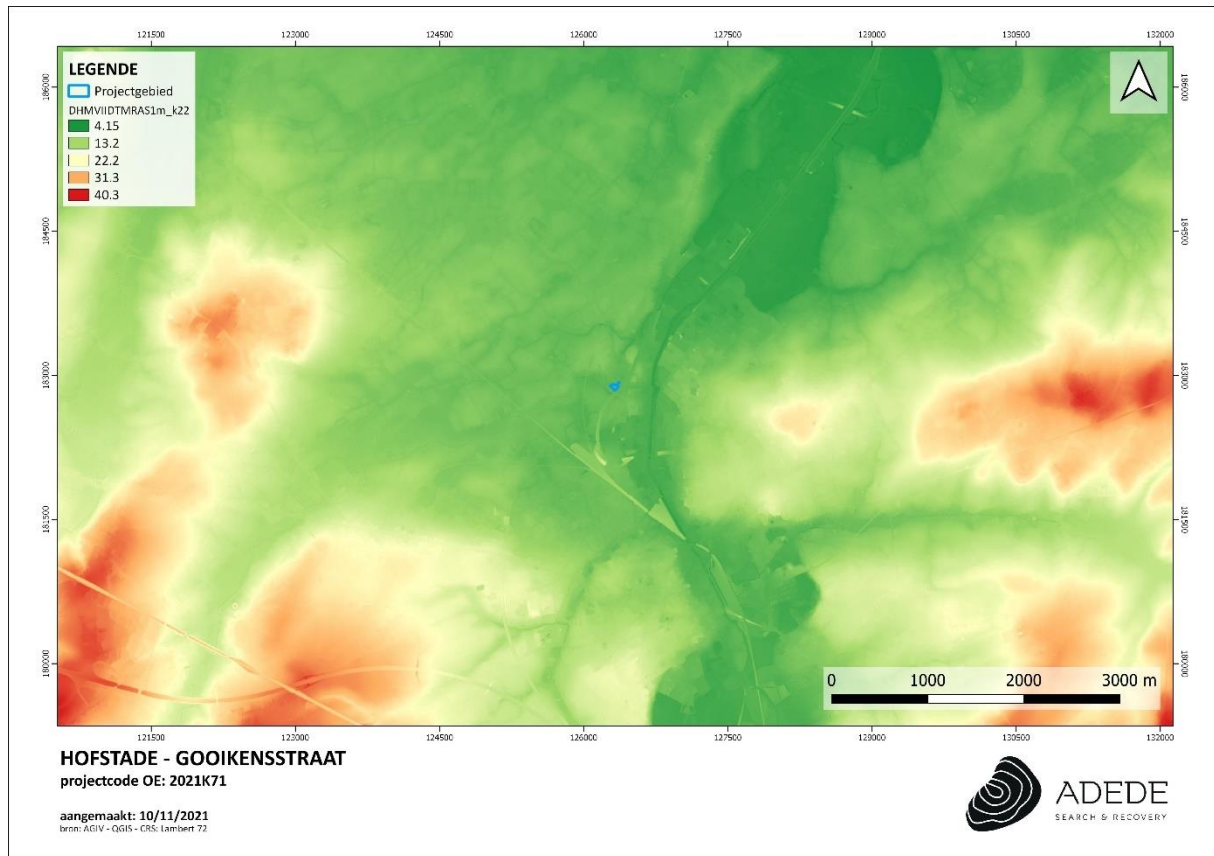
De morfologie van het gebied is afkomstig uit de fluvioperiglaciaal Weichseliaanafzettingen en heeft enige afvlakking ondergaan tijdens het holoceen. Het plangebied ligt op het westelijk laagterras. De holocene vallei is vlak, met een niveau dat lager is dan +10m TAW en heeft enkele welvingen ten gevolge van de aanwezigheid van donken. De Dendervallei behoort zo goed als compleet tot het bekken van de Dender zelf. De beken (Wichelse beek, Molenbeek van Aalst, Windgatbeek) ontwateren dus alleen via de Dender. Enkel de noordelijke regio van de Dendervallei behoort tot het hydrografische net van de Beneden – Schelde. Dit deel van het laagterras wordt onder andere ontwaterd via de Paddebeek.²

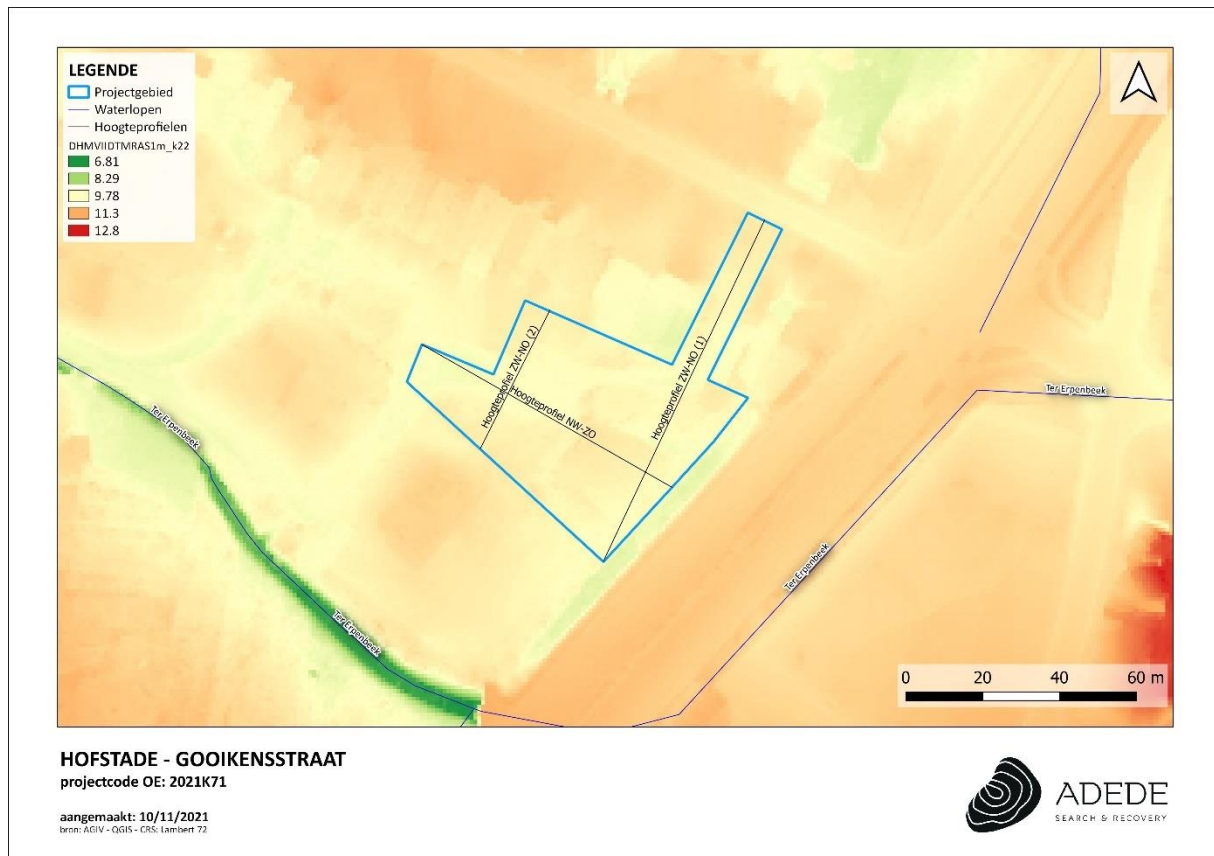
¹ 1 G. De Moor, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, Kaartblad 22 Gent, Haecon, Brussel, 2000, p. 5*

² P. Jacobs, M. De Ceukelaire, W. De Breuck & G. De Moor, *Toelichtingen bij de Geologische kaart van België-Vlaams Gewest: Kaartblad 22 Gent, Brussel, 1996, p. 7-8.*

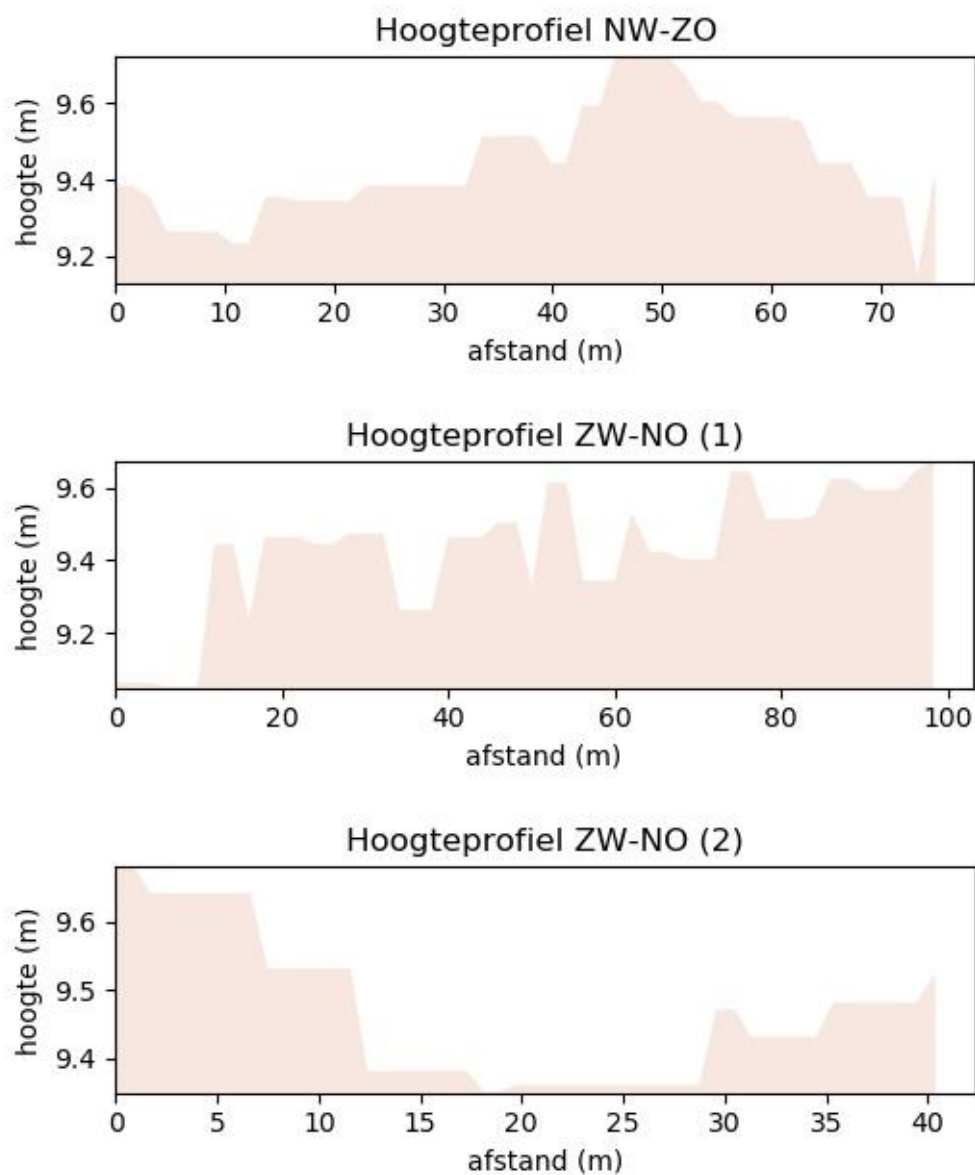
Op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II is te zien dat het onderzoeksgebied gelegen is op een hoogte van ongeveer 9m tot 10m TAW . Het projectgebied heeft een vlak verloop en wordt half omringd langs zuidoostelijke kant door de Ter Erpenbeek.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

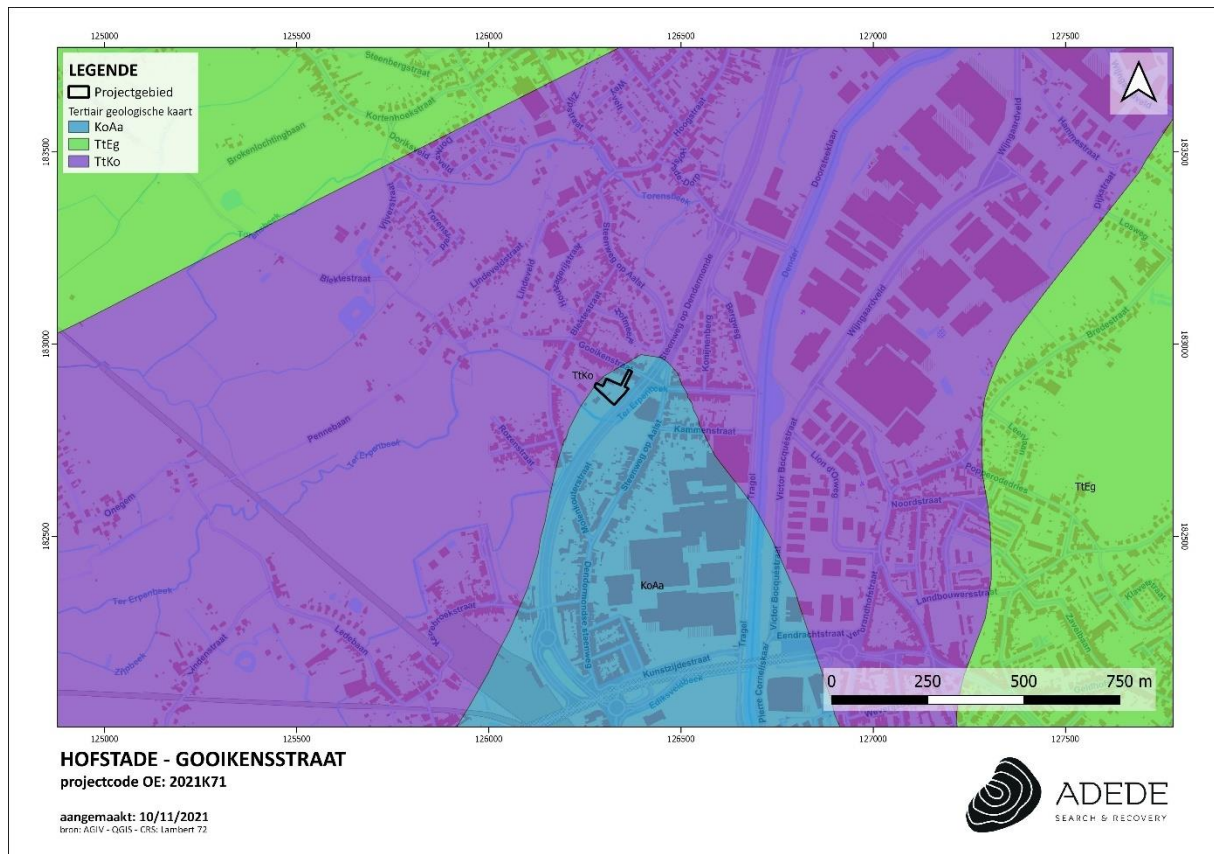
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Op deze kaart maakt het projectgebied deel uit van de Formatie van Kortrijk, Lid van Aalbeke.

Deze Formatie, die samen met de formatie van Tielt en de formatie van Gentbrugge de leper groep vormt, bestaat uit een pakket mariene zandige klei, tot 125 meter dik, met weinig macrofossielen uit het vroege leperiaan, afgezet in de zee die België bedekte tijdens het Ypressiaan (Vroeg-Eoceen, rond 52 miljoen jaar oud).³ Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). Het Lid van Aalbeke wordt gezien als een vette kleilaag, is zandvrij en donkerder van kleur. De klei uit deze laag is uiterst geschikt voor de productie van dakpannen. Merkwaardig is echter dat die klei van Aalbeke zich bovenop de klei van Moen bevindt, namelijk boven 40 m. hoogte. Die klei bevindt zich enkel op de hoogste delen van de streek waar hij dan ook makkelijk te ontginnen is. Veel van die heuveltoppen in de streek kregen dan ook de naam 'kleikoppen'.

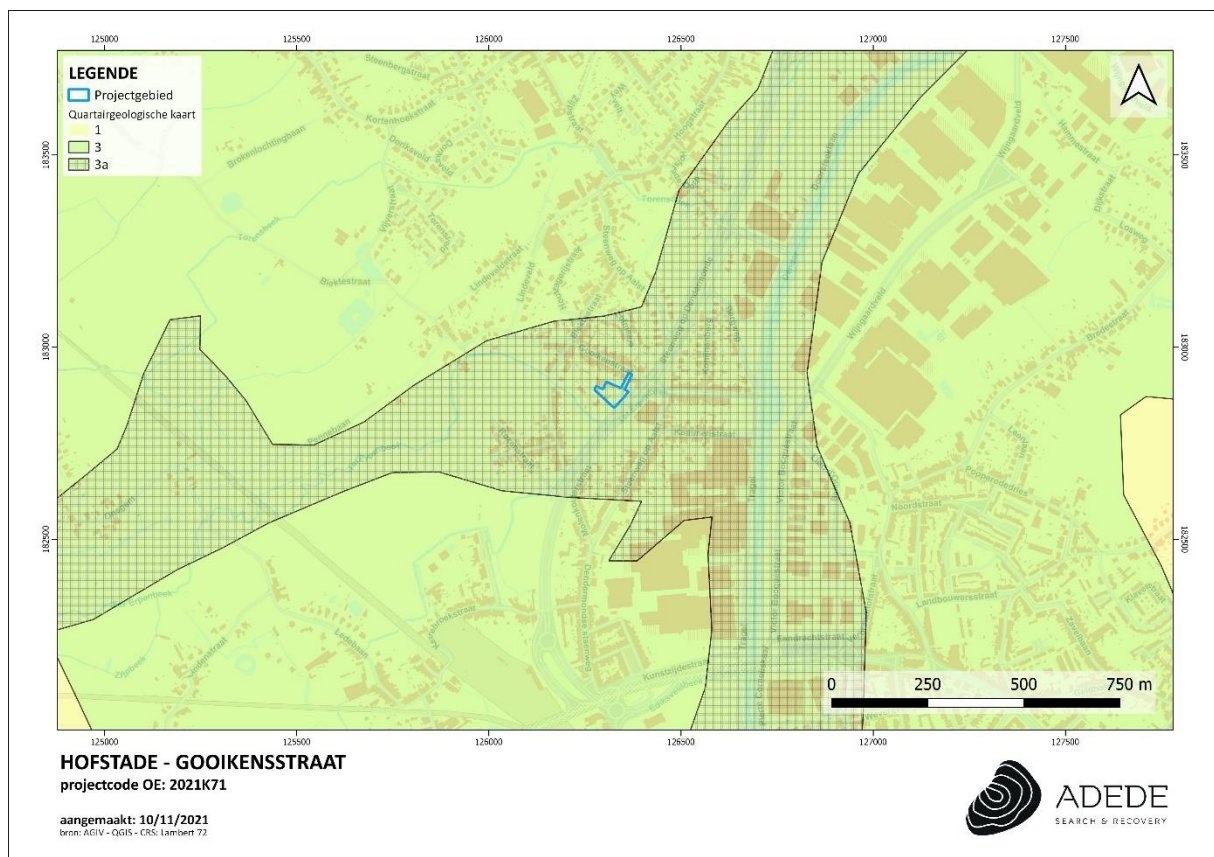
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

³ https://nl.wikipedia.org/wiki/Formatie_van_Kortrijk

3.2.2 Quartair geologisch

Op de Quartair geologische kaart staat het projectgebied gekarteerd als type 3a. Bij dit profieltype zijn er Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Fh: Dit betreft fluviatiele afzettingen, inclusief organochemisch en perimarien, en afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardi-Glaciaal (Laat-Weichseliaan).
- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, waar het onderzoeksgebied zich bevindt, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem. Met mogelijks HQ: hellingsafzettingen van het Quartair.
- Flpw: Dit zijn fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen)

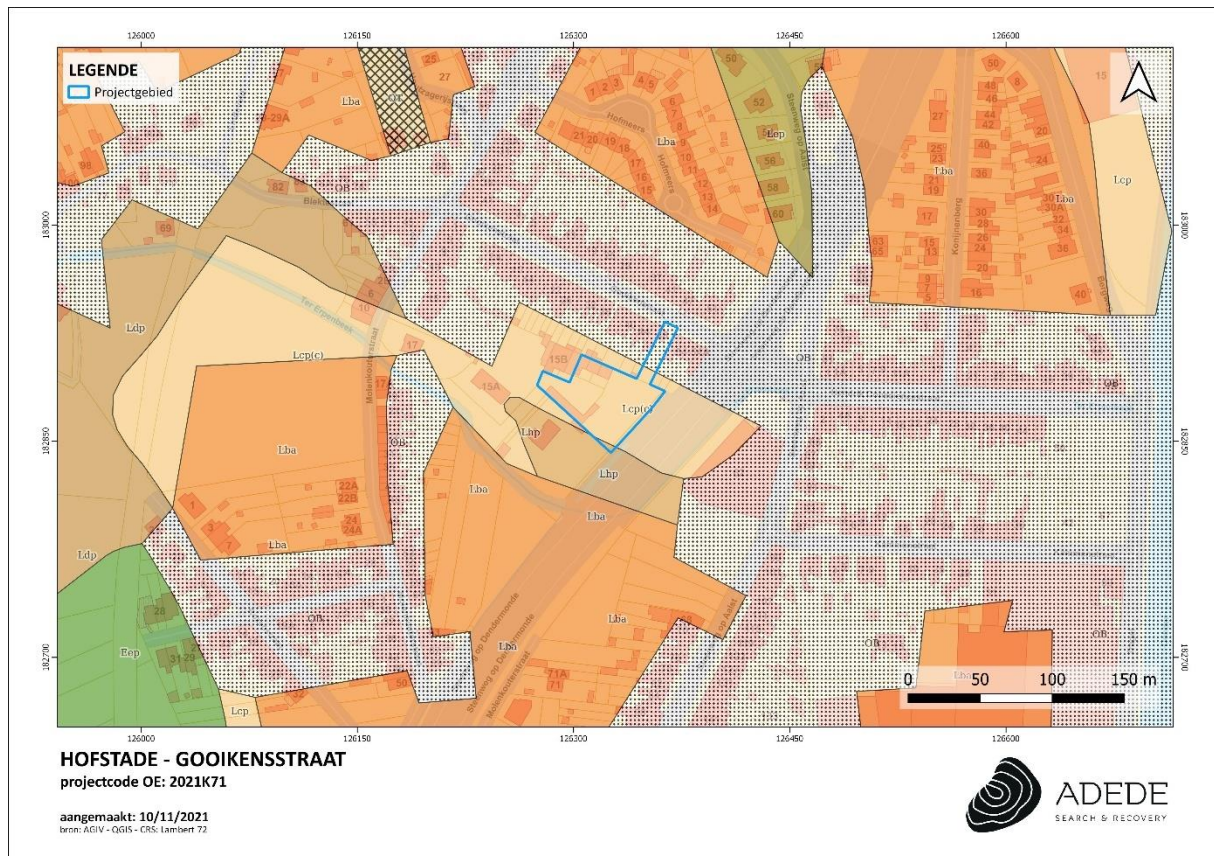
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

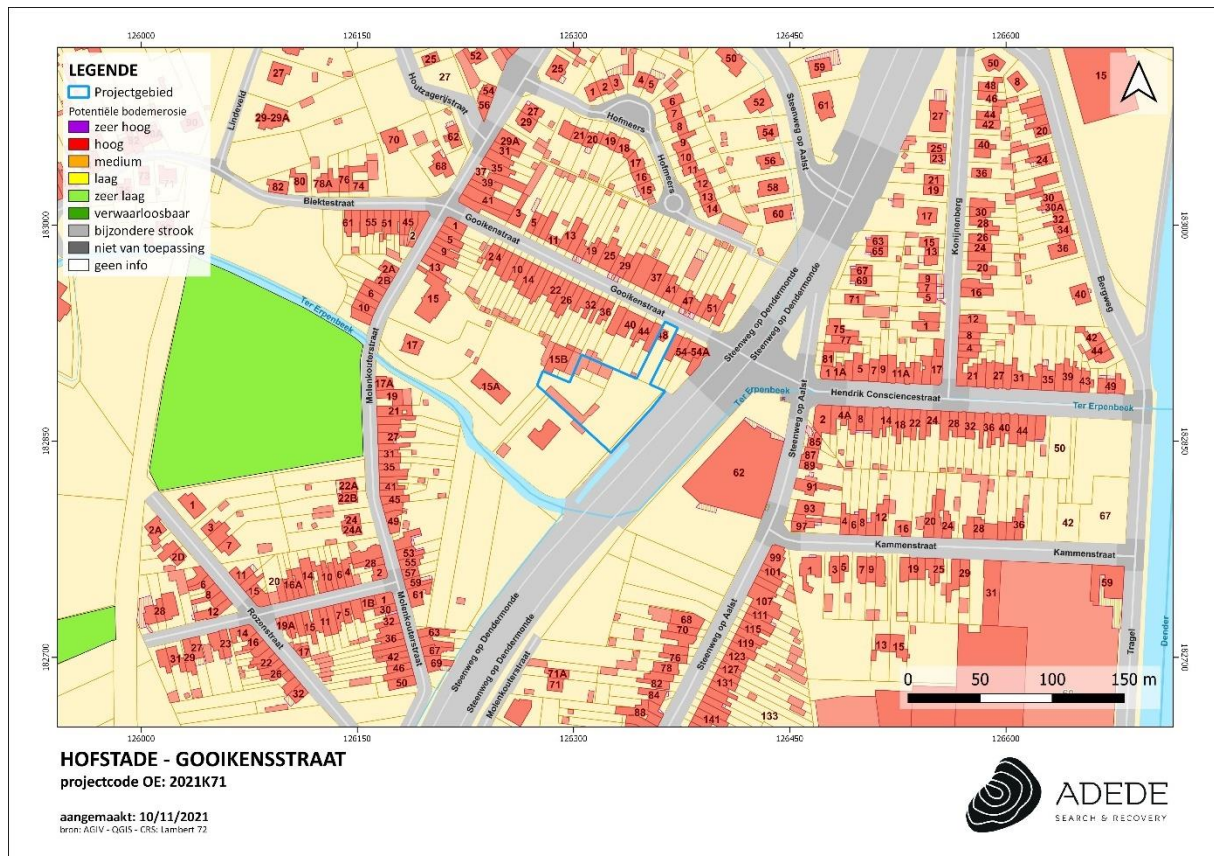
Op de bodemtype kaart staan verschillende delen van het projectgebied gekarteerd bij twee verschillende bodemtypes. Ten eerst is er het bodemtype OB in het noordelijke deel van het projectgebied. Dit betreft een bodem waarbij het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden) is. De rest van het projectgebied staat gekarteerd als Lcp(c). Dit betreft een matig droge zandleembodem zonder profiel. De bouwvoor (Ap) van deze matig droge colluviale zandleemgronden is meestal (donker) grijsbruin en ongeveer 20-30 cm dik. Hieronder komt een zwak humeuze overgangshorizont voor van sterk wisselende dikte die veelal houtskool en baksteenrestjes bevat. In veel gevallen komt een bedolven textuur B voor. In andere gevallen rust het colluvium op een Tertiair substraat. Bij het complex zijn gronden zonder profielontwikkeling geassocieerd met profielen met een verbrokkelde textuur B horizont of een andere profielontwikkeling. De gleyverschijnselen beginnen op 80-120 cm diepte. De waterhuishouding is gekenmerkt door een te natte bodem in de winter, maar valt gunstig uit in de zomer. De bodems zijn geschikt voor de meeste gewassen.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

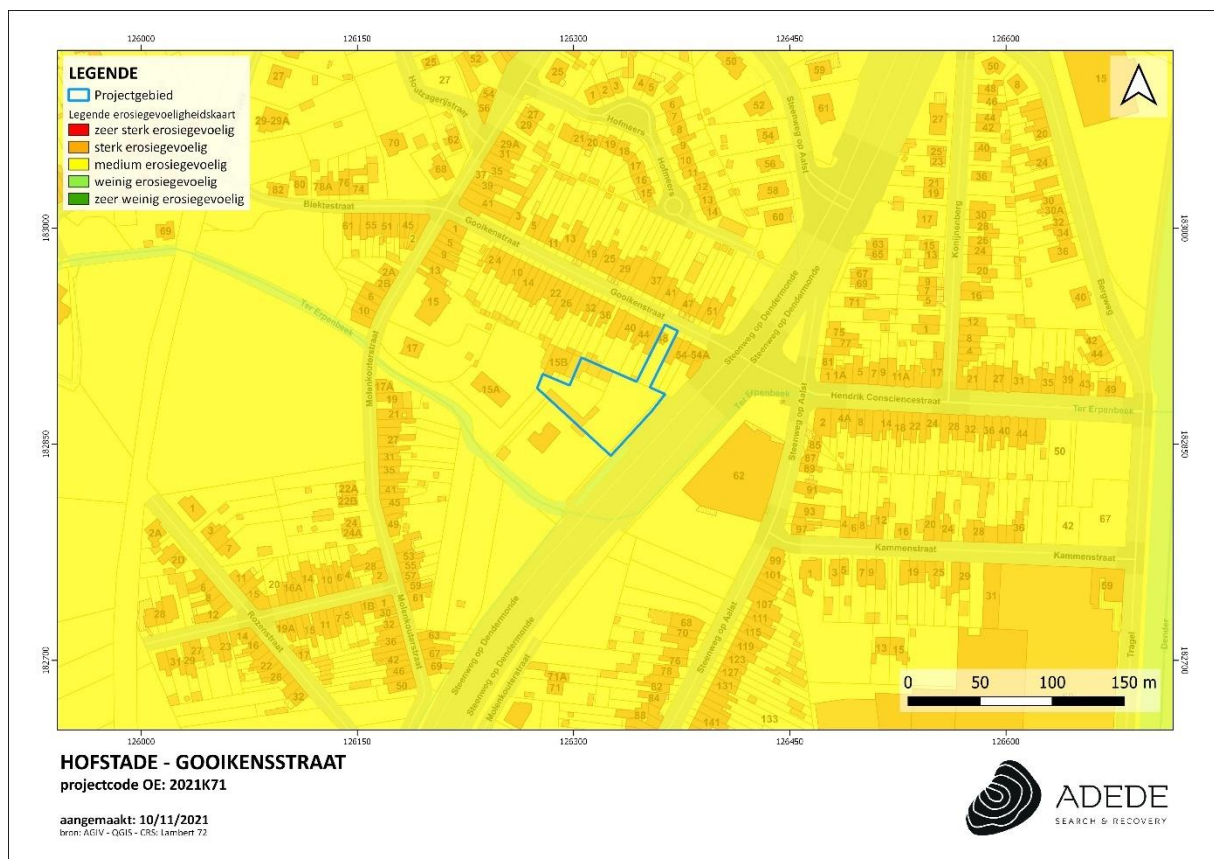
De potentiële bodemerosie per perceel houdt rekening met onder meer het bodemtype, de hellingsgraad en de lengte van de helling van het perceel. Het houdt echter geen rekening met het huidige landgebruik. Op de potentiële bodemerosiekaart is te zien dat de percelen binnen het plangebied niet geïnventariseerd zijn. Het overgrote deel van de omliggende percelen zijn wel geïnventariseerd als “zeer laag” waardoor het aannemelijk is dat deze erosiegesteldheid ook voor het projectgebied zal gelden.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Op de erosiegevoeligheidskaart bevindt het projectgebied zich in medium erosiegevoelig gebied.

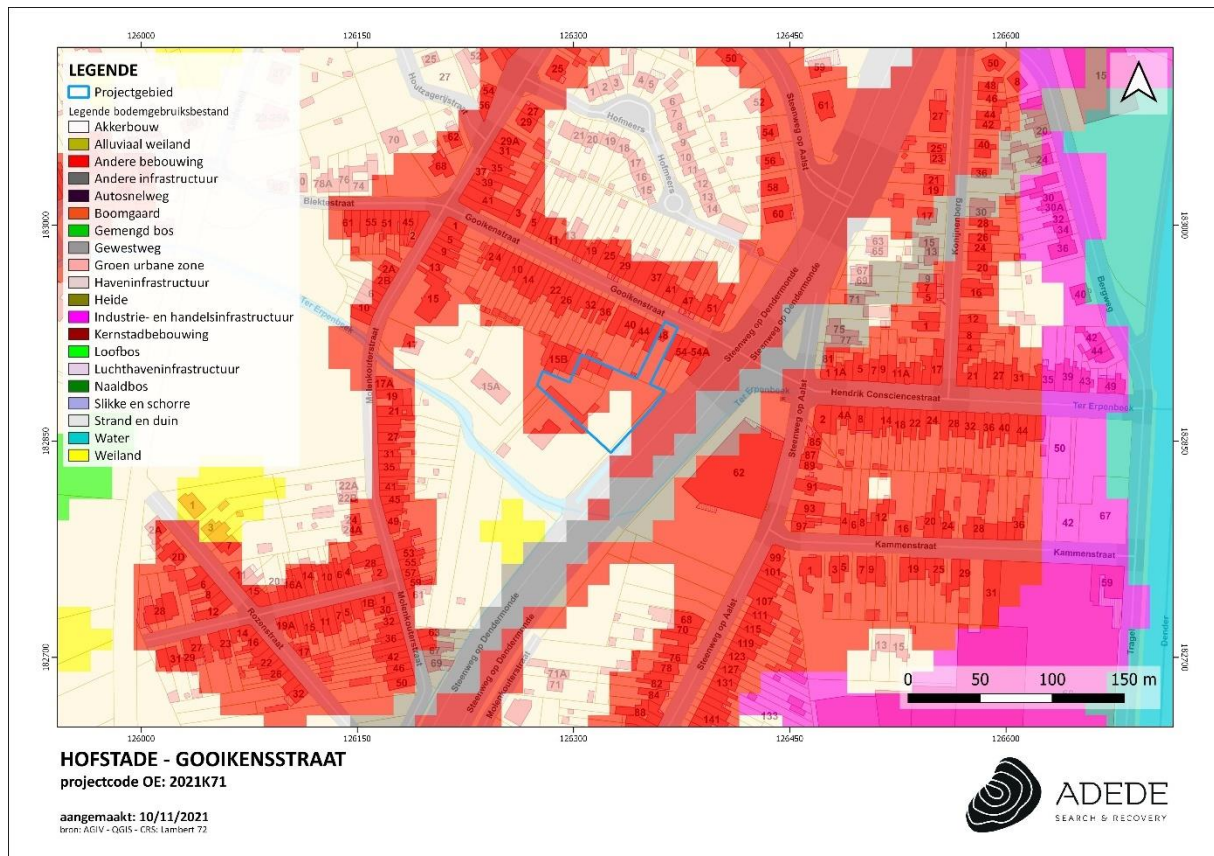

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

- Akkerbouw (wit): Concreet betreft dit op een bodem die gebruikt wordt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.
- Andere bebouwing (rood): Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).

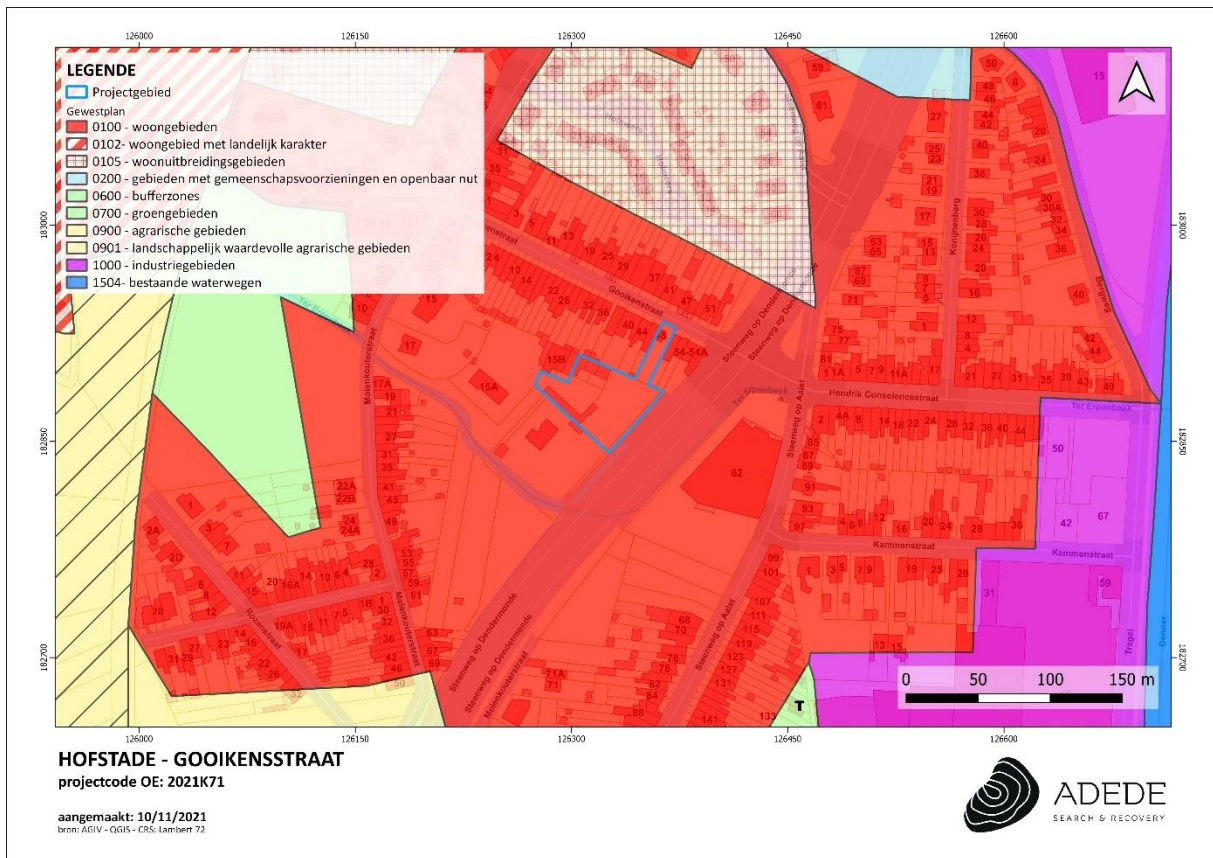

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Op het gewestplan staat het volledige projectgebied gekarteerd als:

- Woongebieden (rood). De woongebieden zijn bestemd voor wonen, alsmede voor handel, dienstverlening, ambacht en kleinbedrijf, voor groene ruimten, voor sociaal-culturele inrichtingen, voor openbare nutsvoorzieningen, voor toeristische voorzieningen en voor agrarische bedrijven. Deze bedrijven, voorzieningen en inrichtingen mogen echter maar worden toegestaan voor zover ze verenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Het gebied tussen de Schelde en de Dender was reeds in de Gallo-Romeinse periode bevolkt, maar ook daarvoor was er reeds bewoning. In Hofstade werd bijvoorbeeld recent een tombe aangetroffen inclusief zwaard dat dateert uit de late bronstijd. Deze tombe maakt deel uit van een urnenveld waarin 24 brandrestengraven werden aangetroffen, vermoedelijk bevinden er zich op en rond de Steenberg in Hofstade tussen de 100 en 200 soortgelijke graven, wat de necropool één van de grootste zou maken in Oost-Vlaanderen.⁴ Ook uit de ijzertijd zijn graven bekend op deze locatie.⁵ Dit betekent dat het grafveld een lang gebruik kende. Deze vindplaats bevindt zich slechts enkele honderden meters ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Naast de recente ontdekking van dit ceremonieel erfgoed werd op ongeveer dezelfde locatie in het midden van de 20ste eeuw een Gallo-Romeinse nederzetting (of vicus) aangetroffen. In deze vicus werd een Gallo-Romeinse tempel ontdekt uit de Flavische periode (69-96 n.C.). Ook werden de restanten van een villa uit het midden van de tweede eeuw na Christus blootgelegd. De Romeinse bewoning heeft voor versterking van het grafveld uit de brons- en ijzertijd gezorgd. Op min of meer dezelfde locatie zouden de Franken enkele eeuwen later eveneens een nederzetting bouwen.⁶

De eerste historische vermelding van Hofstade gaat terug tot 1096 en staat in een akte handelend over de bezittingen van de abdij van Vorst in de heerlijkheid. In de middeleeuwen behoorde Hofstade tot *'s graven propre dorpen* en stond het onder het bewind van de heren van Hofstade.⁷ Het toponiem Hofstade bestaat uit 'hof' en 'plaats', een plaats waar één of meerdere hoeves stonden.⁸ Deze landbouwhoeves werden opgericht op het reeds ontboste Vlaamse platteland onder impuls van de bevolkingsgroei die vanaf de 10de eeuw zorgde voor een grotere vraag naar voedselproducten. In de 13de en 14de eeuw was er sprake van gewelddadige belastingstwisten tussen de heren van Hofstade en Aalst.⁹ Tijdens de godsdienstoorlogen van de 16de eeuw koos Aalst de kant van de protestanten en werd de calvinistische leer ingevoerd. De omliggende dorpen, waaronder Hofstade, bleven echter trouw aan het katholieke geloof. Uit verslagen van de Bloedraad is gebleken dat geen enkele ketter in Hofstade verbleef. De prijs die het dorp betaalde voor het Aalsters calvinisme was echter niet min: in 1572 werd de sluis op de Dender namelijk vernield door de geuzen; de klokken werden uit de kerktoren gehaald en voor omsmelting naar Gent gebracht.

⁴ K. Magerman, "De vici. Een inventarisatie en functionele analyse van enkele zogenaamde vici in Vlaanderen tussen het begin van 1ste eeuw n. Chr. en het einde van de 4de eeuw n. Chr.", in: *Terra Incognita*, 1 (2006), p. 144.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120314>, geraadpleegd op 9 juli 2021

⁶ O. Vandeputte, *Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen*, Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2007, p. 36.

⁷ J. De Brouwer, *Geschiedenis van de gemeente Hofstade (VI.)*, Merchtem, Uitgeverij Sacré, 1949, p. 64.

⁸ S. J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 65.

⁹ J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 71.

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd het dorp zowel door Staatse als Spaanse troepen getroffen, voornamelijk door roofexpedities. De komst van aartshertogen Albrecht en Isabella bracht rust in de Dendervallei.¹⁰ In de 17de eeuw werd het dorp wederom getroffen door plunderingen. De Hollandse troepen die in de slotfase van de Tachtigjarige Oorlog door het land trokken plunderden het dorp leeg. In het kader van de Frans-Spaanse Oorlog in oktober 1658 werd een Franse aanval op Aalst afgeslagen. De Franse troepen staken daarop enkele dorpen in brand waaronder Hofstade. Tijdens de Devolutieoorlog werd Aalst in 1667 door Lodewijk XIV veroverd; de doortocht naar Dendermonde zou de dorpen van het Land van Aalst geplunderd achterlaten. Bovenop deze plunderingen werd Hofstade in deze periode getroffen door een pestepidemie die een derde van de bevolking het graf instuurde.¹¹ In de 17de eeuw stonden er drie grote pachthoven in Hofstade, aangevuld met 117 kleinere hoeves. Er werden ook enkele windmolens gebouwd voor het verwerken van graan. De eerste helft van de 18de eeuw bracht rust en vrede naar Hofstade; de landbouwinkomsten en de bevolking namen gestaag toe. In oktober 1795 werden onze gewesten bij Frankrijk ingelijfd. Deze inlijving had zware economische gevolgen: de Fransen vorderden naast hoge oorlogsbelastingen ook vee- en voedselvoorraden op. De kerken werden eveneens leeggehaald en geplunderd. Tijdens de Brabantse omwenteling werden verscheidene omliggende kastelen gevisieerd door de massa.¹² De 18de eeuw was ook het toneel van de Boerenkrijg, de opstand van de plattelandsbevolking tegen de Franse overheersing. De invoering van de conscriptiewet, die alle mannen tussen 20 en 25 jaar opeiste voor dienst in het Franse leger, was de spreekwoordelijke druppel. De onderduikers, of Brigands, verschuilden zich in de bossen van Hofstade. De bossen werden ook gebruikt als uitvalsbasis van de Brigands om Aalst meermaals aan te vallen; de Fransen konden de stad echter probleemloos verdedigen.¹³

Aan het begin van de 19de eeuw werd Hofstade ten gevolge van het concordaat tussen Napoleon Bonaparte en paus Pius VII bij het bisdom van Gent gevoegd. Tijdens de Belgische onafhankelijkheid werden Franse troepen ingekwartierd in Hofstade met het oog op de bescherming van Aalst. De Hongerjaren (1845-1847) richtten ook in dit dorp grote schade aan. De aardappeloogsten mislukten volledig en de regio kwam in een spiraal van verpaupering terecht. Als alternatief op de lage inkomens uit de landbouw werd het Nijverheidscomité opgericht dat werkloze mannen aan een baan hielp in de nijverheidssector. De regio zou rond deze periode ook de stap zetten van landbouwdorp naar nijverheidscentrum. Er werden mechanische spinmachines ingevoerd en weverijen opgericht. Hun voornaamste activiteit was het produceren van kunstzijdedraad. Tegen het einde van de 19de

---

¹⁰ J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 88.

¹¹ http://www.denderland.be/Hofstade_geschiedenis.html.

¹² J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 92.

¹³ http://www.denderland.be/Hofstade_geschiedenis.html.

eeuw telden deze fabrieken meer dan 600 arbeiders. Naast het produceren van kunstzijdedraad werden in Hofstade ook nog een huidenfabriek, een tapijtenfabriek en een tabaksfabriek opgericht.¹⁴ De spoorwegmaatschappij 'Dender en Waas' legde in 1853 de spoorlijn Aalst-Dendermonde aan met een station in Hofstade waardoor de pendelaars in verbinding stonden met Gent en Antwerpen.¹⁵ Het dorp werd tijdens de wereldoorlogen gespaard van noemenswaardig geweld. Enkele leegstaande huizen werden door de Duitse bezetters tijdens de Eerste Wereldoorlog leeggehaald en opgeëist. Op 28 september 1914 vond een gevecht plaats tussen de Duitsers en Belgische troepen.¹⁶ Er werden comités opgericht voor het verdelen van voedselhulp. Het einde van de oorlog bracht de Spaanse Griep met zich mee die 92 dodelijke slachtoffers maakte. In de Meidagen van 1940 werden tijdens schermutselingen enkele Belgische soldaten gedood. De Duitse bezetting zou echter geen specifieke problemen veroorzaken in Hofstade.¹⁷

De kunstzijdedraadfabriek kreeg na afloop van de Tweede Wereldoorlog de naam 'Fabelta' en zou op het hoogtepunt zo'n 1900 arbeiders en bedienden te werk stellen. De fabriek moest de boeken echter sluiten in de jaren '70. In 1977 fuseerde Hofstade, naast enkele andere dorpen, met de stad Aalst waardoor het geen onafhankelijke gemeente meer was. Het dorp wordt vandaag druk bezocht door toeristen die de fietsroutes langs de Dender afrijden. Ook aan de Molenbeek-Ter Erpenbeek, die net ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt, is er veel fietstoerisme dankzij de Molenbeekroute. De nabijheid van Aalst betekent dat er zich onder de bewoners veel pendelaars bevinden.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Villaret (1745-1748)

De kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel Villaret-kaart genoemd, bestrijkt grote delen van het huidige Belgische grondgebied en vertelt ons hoe het landschap erbij lag in het midden van de 18de eeuw. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden.¹⁸

Op de kaart van Villaret is te zien dat een waterloop (Molenbeek/Ter Erpenbeek?) het projectgebied in het noorden doorsnijdt. De dorpskern van Hofstade is ten noorden van het projectgebied op enige afstand ook te zien. Het stratenplan en de waterlopen komen echter moeilijk overeen met de huidige situatie. Notabel zijn de sites met walgracht in de omgeving van het projectgebied alsook de loop van de Dender ten oosten.

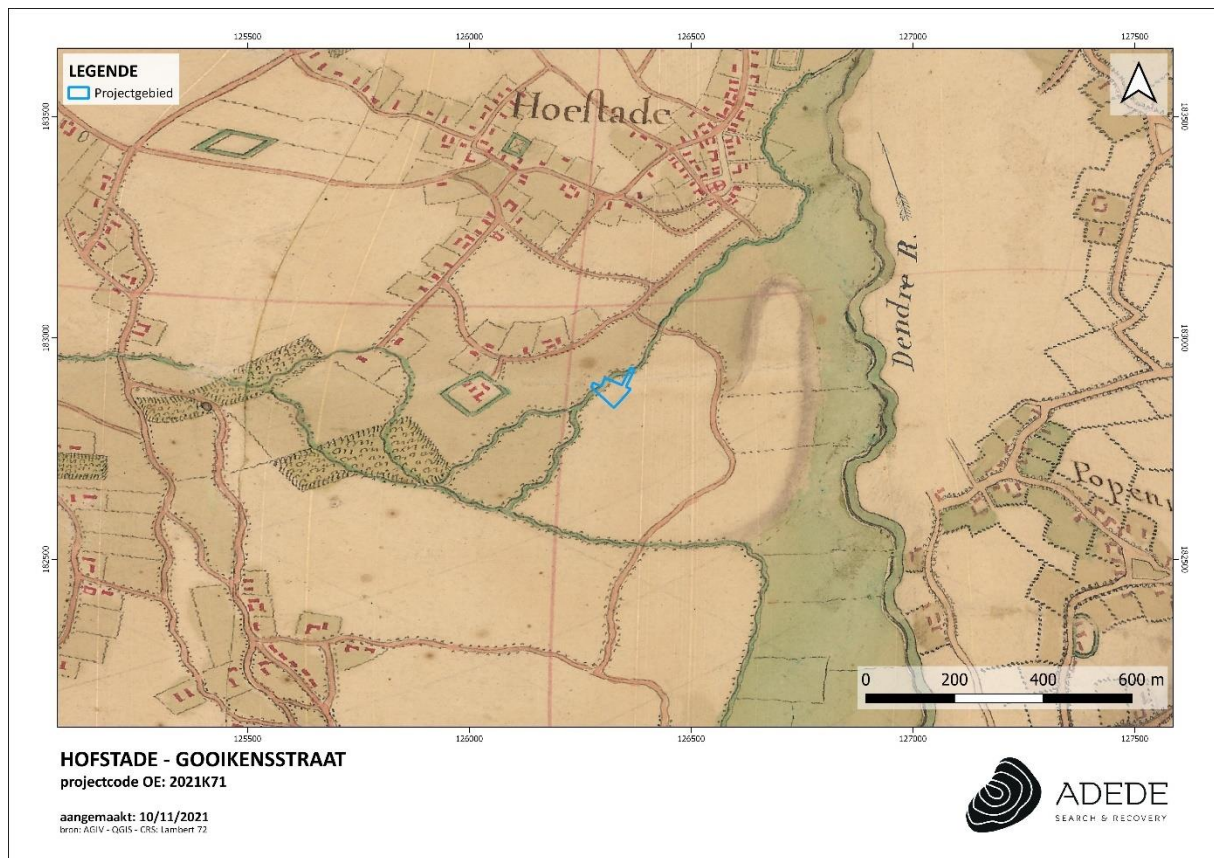
¹⁴ J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 132.

¹⁵ J. De Brouwer, *op. cit.*, p. 136

¹⁶ *idem*

¹⁷ *idem*

¹⁸ <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia werden de Oostenrijkse Nederlanden gedurende de periode 1771-1778 uitgebreid in kaart gebracht. De eerste plannen voor dit project dateren al van 1751, maar het zou nog tot 1770 duren vooraleer de Keizerin haar fiat gaf aan het project. Het was Joseph-Jean-Francois, graaf de Ferraris (1726-1814) die de leiding van het project in handen kreeg. De Ferraris was een gerenommeerd generaal uit het Oostenrijkse leger, die in Wenen Cartografie studeerde en reeds op jonge leeftijd actief werd in het leger. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende teksten. De kaart werd in drievoud gemaakt en het exemplaar dat bedoeld was voor de landvoogd Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Nederlandse Rijksarchief te Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrariskaart had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de

algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren. Daarbij was het van belang dat het gebruik van de kaart zo voor de hand liggend mogelijk was. Daarbij werd overigens geen legende opgesteld, daar alle kaartelementen geacht werden duidelijk te zijn. Pas later werden legenda aan de kaarten toegevoegd.

Op de Ferrariskaart uit 1777 valt de waterloop die het projectgebied doorkruist ongeveer samen met de huidige loop van de Molenbeek/Ter Erpenbeek. Al lijkt dan wel dat het projectgebied iets naar het noorden dient geprojecteerd te worden. onmiddellijk ten westen van het projectgebied bevindt zich een uitgebreide hoeve. Het projectgebied zelf kent geen bebouwing en doet waarschijnlijk dienst als akker- en weideland. Een voorloper van de steenweg op Aalst/Dendermonde is net ten oosten van het projectgebied aangeduid.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering van de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle 'openbare' wegen en 'private' wegen met openbare erfdiensbaarheid. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden. De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen en tabellen van grondinneming.

Het projectgebied maakt op de Atlas der Buurtwegen deel uit van het perceel met nummer 152. De Molenbeek/Ter Erpenbeek kent op onderstaande kaart min of meer zijn huidige beloop. De hoeve ten oosten van het projectgebied lijkt te zijn verdwenen maar de grachten bleven bestaan. Ten oosten van het projectgebied is er bebouwing bij gekomen langs de steenweg.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philip Vandermaelen (1795-1869) was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Kort na de Belgische onafhankelijkheid richtte hij het 'Etablissement Géographique' op, een instituut dat tot 1880 zou bestaan en naast een uitgeverij van kaarten en geografische werken, ook een museum en opleidingscentrum voor cartografen was.¹⁹ Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande triangulaties. Daar hij kon beschikken over een schare goed opgeleide topografen, die hij overal ten lande uitstuurde om opmetingen te gaan doen, beschikte hij al snel over alle informatie om een nieuwe

¹⁹ L. Wellens-De Donder, *Philippe Vandermaelen, 1795-1869* (Brussel, 1969).

topografische kaart van het jonge België te maken. Een eerste kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's werd voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.²⁰

Op de kaart van Vandermaelen is te zien dat de hoever ten westen van het projectgebied terug aanwezig is. Het projectgebied zelf dient terug iets meer naar het noorden geprojecteerd te worden. De huidige molenkouterstraat ten zuidwesten van het projectgebied is ook afgebeeld. Ten oosten is de 'oliemolen' afgebeeld aan de huidige Hendrik Consciencestraat. Het gebied ten noorden van de Molenbeek -waar het projectgebied gelegen is - staat op de topografische kaart gekarteerd als nat gebied.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). In 1827 werd Popp benoemd tot

²⁰ C. Lemoine-Isabeau, *La carte de Belgique et l'institut Cartographique Militaire (Dépot de la Guerre), 1830-1914 (Brussel, 1988)*.

controleur van het kadaster in Brugge. Na de Belgische onafhankelijkheid kreeg Popp, in navolging van Philip Vandermaelen, de goedkeuring van de overheid om de Belgische kadasterplannen in de handel te brengen. De kadasterkaarten van Popp zijn dus in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten zodoende veel gegevens over perceelsindeling. Bijkomende informatie bij de kaarten werd uitgegeven in bijgaande leggers. Popp overleed voor hij zijn volledige kadastrale atlas kon afwerken. Zijn weduwe vervolledigde nog de plannen voor de provincie Luik, maar voor sommige gebieden beschikken we niet over een kadastrale kaart van Popp.²¹

De inplanting van de wegen en de perceelindeling op de Popp-kaart uit 1842-1879 komen bijna volledig overeen met de Atlas der Buurtwegen. Het projectgebied valt nu binnen het perceel 412. De hoeve ten westen van het projectgebied is nu geïdentificeerd als het Hof Ter Beke. Op vlak van bebouwing op en rondom het projectgebied verandert er nagenoeg niets ten opzichte van vorige situatie.

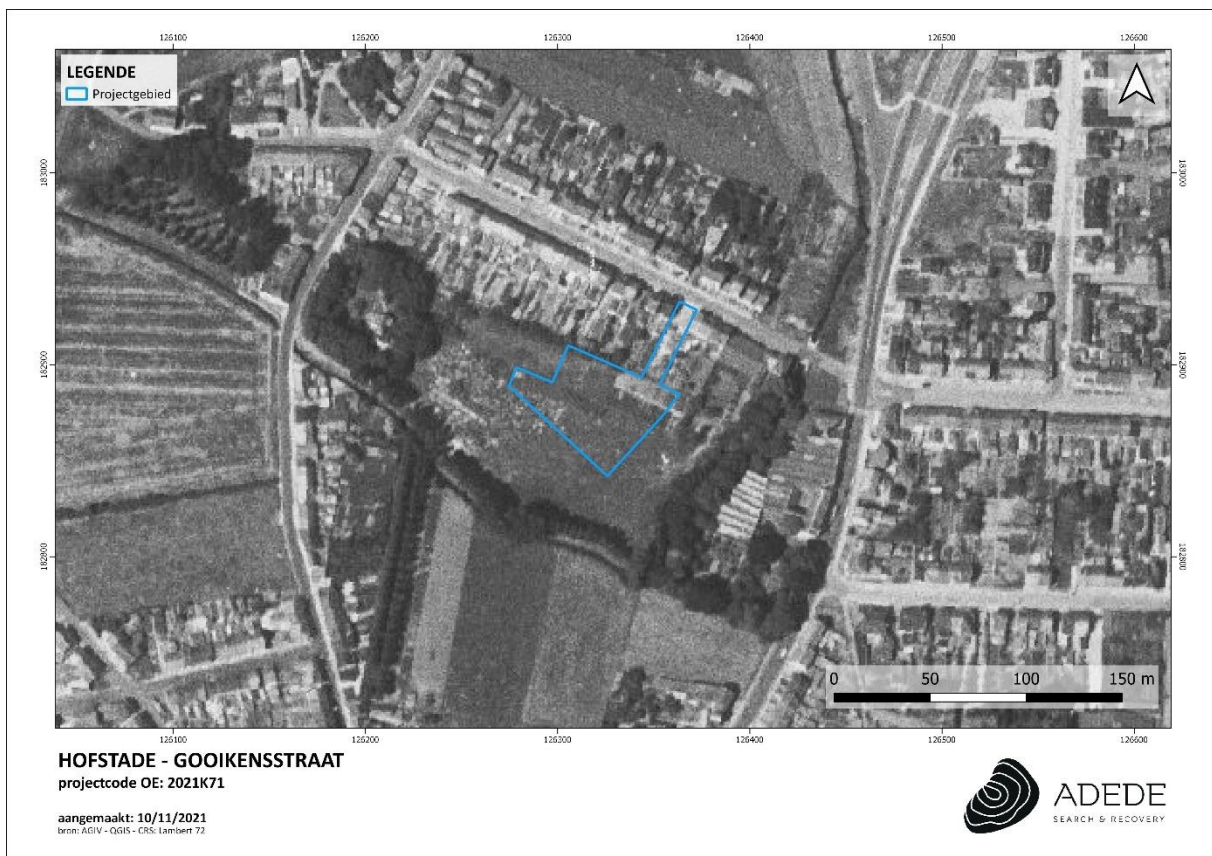
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

²¹ Vrielinck, *Grootse plannen. De kadastrale Atlas van België van P.C. Popp: genese en datering (1840-1880)* (Amsterdam, 2018).

3.3.3 Luchtfoto's

3.3.3.1 Luchtfoto 1971

Op onderstaande foto is te zien dat de omgeving van het projectgebied een bouwontplofing heeft meegemaakt. Ten oosten van het projectgebied is de spoorweg Aalst-Dendermonde te zien waar de huidige steenweg op Dendermonde loopt. Dichter bij is de Gooikensstraat ten noorden van het projectgebied aangelegd en volgebouwd. Zo lijkt ook het noordelijke deel van het projectgebied bebouwd te zijn. Al is dit door de lage resolutie van de foto niet met zekerheid te zeggen. De rest van het projectgebied is braakliggend. De hoeve ten westen is ook nog steeds aanwezig en ter hoogte van de grachten omringd met bomen.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

Onderstaande foto leunt al dicht bij de huidige situatie. Het projectgebied lijkt ontdaan te zijn van zo goed als alle beplanting. In de noordwestelijke punt is een gebouw opgetrokken, zo ook op de zuidelijke grens van het projectgebied. De rest van de oppervlakte lijkt verhard te zijn. Ten westen van het projectgebied is de hoeve jammerlijk gesloopt.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.3.1 Luchtfoto 2000-2003

Op onderstaande luchtfoto is tegen de zuidelijke grens nog wat bebouwing bijgekomen waardoor de onderstaande situatie van het projectgebied zo goed als volledig overeenkomt met de hedendaagse.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- Voor de omgevingsaanvraag van een projectgebied op de Trangel te Aalst, werd door BAAC Vlaanderen bvba een bureaustudie uitgevoerd. Zij concludeerden dat de kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden bij de uitvoering van de geplande werken onwaarschijnlijk acht voor het zuidelijke gedeelte van het terrein. Verder onderzoek wordt wel geadviseerd in het noordelijk deel van het terrein in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek. De resultaten van het landschappelijk booronderzoek hebben aangetoond dat tenminste een groot deel van het plangebied gekenmerkt wordt door een verstoring tot 170 cm diepte. Er is geen relevant archeologisch niveau bewaard gebleven in het projectgebied en verder vervolgonderzoek werd dus als niet wenselijk geacht.²²

²² <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12351>

- Voor een projectgebied gelegen aan de Trangel en de Doorsteeklaan te Aalst, werd door SOLVA een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat indien er al archeologisch erfgoed aanwezig was op het projectgebied, dit hoogstwaarschijnlijk bij de voorgaande inrichting van het terrein vernietigd is. Bovendien zijn de werken van die aard dat indien er zich archeologische sites in de ondergrond zouden bevinden, ze geen ruimtelijk inzicht kunnen bieden en dus weinig tot geen onderzoek potentieel bieden. Verder onderzoek is dus niet aangewezen.²³
- Voor de aanleg van een nieuw sociaal woonproject, in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied, werd door ARCHEBO een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat het projectgebied zich bevindt in een omgeving met een groot archeologisch potentieel en dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Bijkomende maatregelen werden nodig geacht.²⁴

3.4.2 CAI Indicatoren

Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologische vaststellingen gedaan. In de nabije omgeving werden in het verleden wel enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht. Hieronder volgt een opsomming van de vondsten die het dichtst bij het projectgebied gelegen zijn.

Aan de hand van de hieronder besproken gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een hoog archeologisch potentieel. In totaal zijn er zeventien plaatsen rondom het projectgebied binnen een radius van 1.5km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Het overgrote deel van de archeologische vaststellingen met betrekking tot de steentijd is bepaald aan de hand van veldkarteringen. Deze techniek kan een beeld weergeven over wat mogelijk in de ondergrond van het projectgebied aanwezig is maar biedt geen uitsluitel over de aard, uitgestrektheid, bewaringstoestand of de chronologische complexiteit van de site. Voor de metaaltijden en de Romeinse periode zijn elf vindplaatsen gekend waaronder meest notable een Romeinse tempel. De middeleeuwse periode is met zeven locaties in de nabije omgeving ook goed vertegenwoordigd en beslaan voor het grootste deel sites met walgracht.

In de tabel hieronder wordt een niet-exhaustieve lijst weergegeven van de CAI-locaties in de buurt van het projectgebied.

---

²³ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11431>

²⁴ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/18168>

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
155481 ²⁵ Erfgoedonderzoek	80m W	Late middeleeuwen	Site met walgracht: Hof Ter Beke
31965 ²⁶ Erfgoedonderzoek	210m NW	Late middeleeuwen	Hoeve met bakstenen gebouwen onder zadeldaken, gegroepeerd in U-vorm rondom een gekasseide binnenplaats, en met alleenstaand molenhuis. Nu boerenhuis met kern uit 18de eeuw.
30632 ²⁷ Toevalsvondsten	340m W	Romeinse tijd	Gebouwplattegronden: Overblijfselen van Romeinse muren, tal van dito dakpannen en imbrices, naast scherven van inheems vaatwerk, wat wijst op een Romeins gebouw.
159914 ²⁸ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	330m W	Late middeleeuwen	Cluster van kleine kuilen, grote grachten en kleine grachten. In de meeste sporen werden geen vondsten gedaan, maar in sommige werden laat- en postmiddeleeuwse vondsten gedaan.
158194 ²⁹ Archeologische veldkartering	570m ZW	Steentijd	5 afslagen
158178 ³⁰ Archeologische veldkartering	600m ZW	Steentijd	2 afslagen
158195 ³¹ Archeologische veldkartering	700m ZW	Steentijd	2 gepolijste afslagen, verbrand onbepaald werktuig, 1 aflag

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof ter Beken [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/155481> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Overmolen [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31965> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Blekte-Lindeveld [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/30632> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

²⁸

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Rozenstraat (Aalst 152) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158194> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

³⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ledebaan (Aalst 19) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158178> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kerrebroekstraat (Aalst 154) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158195> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

		Romeinse tijd	met R-strijdhamers die worden toegeschreven aan de SVB-cultuur (2500-1900 vr Chr.) - glasscherven - marmerfragmenten - zandstenen gewichten
		Onbepaald	Archeologisch materiaal uit "hutkommen" of "fonds de cabane" (volgens J. Moens): beendermateriaal, ijzeren werktuigen, fragment van een maalsteen, prehistorisch aardewerk
30634³⁶ Erfgoedonderzoek & archeologische veldkartering	1.1km ZW	Steentijd	Prehistorische nederzetting met voorwerpen in steen en ijzer
		18 ^e eeuw	Kasteel de Mot: Middeleeuwse motte die goed bewaard is gebleven zou mogelijk pas opgericht zijn in de 18de eeuw en zou dus geen militair karakter gehad hebben
158200³⁷ Archeologische veldkartering	1.3km ZW	Steentijd	Een mogelijk geretoucheerd artefact
30721³⁸ archeologische veldkartering	900m ZW	Steentijd	Gepolijste bijl in grijsbeige vuursteen met spitsovale doorsnede.
158199³⁹ Archeologische veldkartering	1.4km ZW	Steentijd	afslag
31966⁴⁰	580m N	Vroege	Parochiekerk O.-L.-Vrouw-Hemelvaart:

³⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kasteel de Mot [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/30634> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

³⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Lindenstraat (Aalst 203) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158200> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

³⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ledebaan (Aalst 206) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/30721> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

³⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Lindenstraat (Aalst 202) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158199> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk O.-L.-Vrouw-Hemelvaart [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31966> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

Archeologische opgravingen		middeleeuwen	Twaalf graven waarvan er drie door de romaanse absis doorsneden worden (hetgeen betekent dat deze graven ouder zijn) en 9 recentere graven. Mogelijk zijn deze graven geassocieerd met een kerk of kapel (?) Mogelijk reeds in steen opgetrokken (cf. gerecupereerde dakpannen en zandsteen met verbrandingsporen in het funderingswerk van de romaanse kerk)
		Volle middeleeuwen	Opgravingen in het koor van de gotische kerk brachten sporen van een romaanse en nog oudere voorloper aan het licht. Tijdens het onderzoek werden de restanten van een halfcirkelvormige absis gevonden van de Romaanse kerk en mogelijk van een steunbeer.
		Late middeleeuwen	Koor en kerkhof
220959 ⁴¹ Metaaldetectievondst	980m NW	Onbepaald	Bronzen medaillontsluiting
220961 ⁴² Metaaldetectievondst	1km NW	Midden-romeinse tijd	Fragment van denarius vespasianus
220955 ⁴³ Metaaldetectievondst	1.1km NW	Romeinse tijd	2 romeinse munten
158328 ⁴⁴ Archeologische veldkartering	1.4km NW	Steentijd	Kern, 6 afslagen (waarvan 1 verbrand)
158329 ⁴⁵	1.3km NW	Steentijd	Onbepaald werktuigfragment met steile,

⁴¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Brokenlochtingbaan II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220959> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Brokenlochtingbaan III [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220961> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Brokenlochtingbaan I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220955> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Blektestraat (HO 23) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158328> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

Archeologische veldkartering			directe retouches
220180 ⁴⁶ Metaaldetectievondst	1.1km NW	Midden-romeinse tijd	Schijffibula met gelijke uiteinde (Plate brooche equal-ended) type met zoömorfische uiteinden
219784 ⁴⁷ Metaaldetectievondst	1.1km NW	Midden-romeinse tijd	Variant van scharnierfibula
30268 ⁴⁸ Erfgoedonderzoek & archeologische opgravingen	1.1km NW	Ijzertijd	Vlakgraven: 2 beenderpakgraven, ijzertijdscherven, mogelijk deel van groter ijzertijdgrafveld, sterk verstoord door Romeinse bewoning.
		Midden-Romeinse tijd	Gallo-Romeinse tempel/fanum (oost georiënteerd) binnen trapeziumvormige temenos-omheining, 3 devotiekullen (favissa): bouwmetaal, sieraden, glas, aardewerk (terra sigillata, Belgische waar, gebronsd, gevernist en gewoon aardewerk), ijzer, brons, munten, een bronzen beeldje van Minerva, terracottabeeldjes (waarschijnlijk van voorganger van de opgegraven tempel), kort zwaard/gladius. Steenbouw (met 6 vertrekken), sporen van een brandlaag, nog andere gebouwsporen.
152429 ⁴⁹ Archeologische opgravingen	1.2km NW	Midden-romeinse tijd	2 munten: een peplateerde (vervalste) denarius van C.J. Caesar en een sestertius van Hadrianus
152427 ⁵⁰ Archeologische	1.2km NW	Romeinse tijd	Fibula, de vondst is in verband te leggen met de Romeinse tempel

⁴⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kortenhoekstraat (HO 24) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158329> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220180> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenbergstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/219784> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/30268> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁴⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kortenhoekstraat II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152429> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kortenhoekstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152427> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

opgravingen			
31955⁵¹ Archeologische veldkartering	1.2km W	Steentijd	Verschillende sites met diversiteit aan artefacten, geen werktuigen
155485⁵² Erfgoedonderzoek	1.1km ZO	Late middeleeuwen	Site met walgracht: Min of meer D-vormig areaal omgeven door gracht.
30624⁵³ Erfgoedonderzoek & archeologische opgravingen	1.3km NO	Romeinse tijd	Paalsporen, greppels, en kuilen. Mogelijk een 'villa' of een landelijke nederzetting
155482⁵⁴ Erfgoedonderzoek	1.1km NO	Middeleeuwen	Hof te Wachene: kasteelsite met bijhorend hof en kapel. Het eigenlijke kasteel was omgeven door een grachtenpartij.
158325⁵⁵ Archeologische veldkartering	900m N	Steentijd	Fragment van schrabber, 6 afslagen
158317⁵⁶ Archeologische veldkartering	1.2km N	Steentijd	Afslag met steile directe retouches, 3 afslagen
158326⁵⁷ Archeologische veldkartering	1.3km N	Steentijd	Kern, 8 aflagen, zwaar beschadigde boor
36337⁵⁸ Erfgoedonderzoek	1.2km NW	Late middeleeuwen	Site met walgracht

⁵¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Vette bogt Veld [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31955> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Walleken [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/155485> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wijngaardveld [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/30624> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

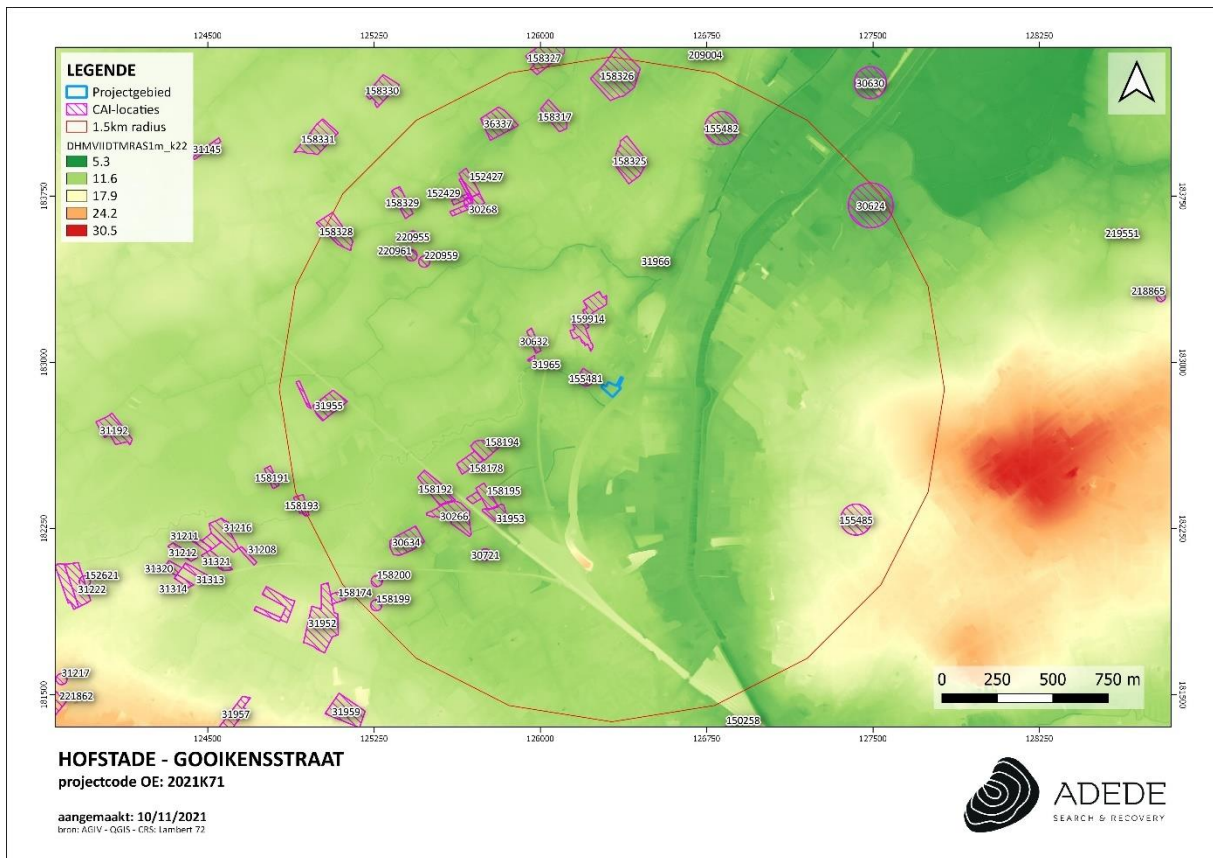
⁵⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof te Wachene [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/155482> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kasteelstraat (HO 19) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158325> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: K. Van Slotenstraat (HO 10) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158317> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Anjersstraat (HO 20-21) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158326> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

⁵⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zijpstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/36337> (Geraadpleegd op 10-11-2021)

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de aanleg van een kantoorgebouw in Hofstade, werd door ADEDE bv een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt op een hoogte tussen 9 m en 10 m waarbij het een eerder vlak verloop kent met minieme terreinschommelingen. Het projectgebied is half omringd langs zuidoostelijke kant door de Ter Erpenbeek/Molenbeek. Het onderzoeksgebied is gesitueerd langs de Gooikensstraat te Aalst, ten noorden van het centrum van Aalst in de Dendervallei, op de overgang van het pleistocene heuvelgebied en de Vlaamse Vallei (een zogenoemde gradiëntzone). Het reliëf van het heuvelgebied is sterk versneden en geaccidenteerd ten gevolge van de quartaire erosie. Gezien de nabijheid van verschillende waterlopen en de positie van het projectgebied in een gradiëntzone moet deze locatie altijd een zekere aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het projectgebied. Aan de hand van de besproken gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een hoog archeologisch potentieel. In totaal zijn er zeventien plaatsen rondom het projectgebied binnen een radius van 1.5km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Het overgrote deel van de archeologische vaststellingen met betrekking tot de steentijd is bepaald aan de hand van veldkarteringen. Deze techniek kan een beeld weergeven over wat mogelijk in de ondergrond van het projectgebied aanwezig is maar biedt geen uitsluitel over de aard, uitgestrektheid, bewaringstoestand of de chronologische complexiteit van de site. Voor de metaaltijden en de Romeinse periode zijn elf vindplaatsen gekend waaronder meest notable een Romeinse tempel. De middeleeuwse periode is met zeven locaties in de nabije omgeving ook goed vertegenwoordigd en beslaan voor het grootste deel sites met walgracht.

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw kan vastgesteld worden dat het volledige gebied tot diep in de 20ste eeuw geen bebouwing heeft gekend en enkel gebruik kende als akker – en weideland. Hierdoor is de negatieve impact op het eventueel aanwezige bodemarchief vermoedelijk beperkt gebleven tot in de 20ste eeuw.

De luchtfoto's laten op hun beurt zien dat minstens vanaf de jaren '70 een deel van het projectgebied bebouwing kent in de vorm van kleine loodsen en luifels alsook een verharde op – en afrit die maar een klein deel van het projectgebied beslaan. Het oostelijk deel van het projectgebied is tot op de dag van vandaag onbebouwd en onverhard gebleven en kent nu ook boomgroei. De rest van het projectgebied bestaat uit een onverharde op – en afrit. Gezien deze beperkte verhardingen en bebouwing op het projectgebied kan vermoed worden dat een groot deel van het bodemarchief aldaar nog intact is. Echter valt dit louter via een bureaustudie niet met absolute zekerheid te staven. Concreet kunnen we voor de verwachting van archeologische sporen/restanten het volgende stellen. Voor steentijden is de verwachting hoog tot zeer hoog gezien de ligging van het projectgebied in de alluviale vlakte van de Dender en de CAI's in de buurt. Volgens de bureaustudie is het projectgebied minstens sinds de 18^e eeuw in gebruik geweest als akker- en weideland. Door een tekort aan bronnen hebben we voor vroegere periodes weinig uitsluitend over de mogelijke andere activiteiten. Gezien de vele CAI-vondsten in de buurt kunnen we echter wel nog steeds een hoge verwachting vooropstellen voor zowel de metaaltijden, de Romeinse tijd als de middeleeuwen. Speciale aandacht mag uit gaan naar de Romeinse tijd gezien de Romeinse tempel niet ver van het projectgebied.

De geplande werken bestaan uit de afbraak van de bestaande bijgebouwen en het rooien van bomen waarna de bouw van een kantoorgebouw gerealiseerd zal worden met bijhorende parking en groenaanleg langs de grenzen van het projectgebied. Het gebouw zal gefundeerd worden aan de hand van een vorstrib van 80cm een vloerplaat van ca. 55 cm en paalfunderingen die tot 1,6m diep zullen reiken. De parkeerzone die praktisch het volledige projectgebied zal beslaan zal bestaan uit waterdoorlatende betonstraatstenen en zal gepaard gaan met een bodemingreep van ca. 65 cm. Rekening houdend met de nood aan de voorziening van nutsleidingen, regenwaterputten en infiltratiezones kunnen deze geplande werken als gevaarlijk beschouwd worden voor het potentiële bodemarchief binnen het projectgebied.

Gezien deze geplande werken en de mogelijke verstoring van het bodemarchief is het aangewezen om vooreerst de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen te achterhalen waar de bodemingrepen zullen plaatsvinden aan de hand van een landschappelijk bodemonderzoek. Het bijkomend doel van dit landschappelijk booronderzoek is om te bepalen of er bodems voorkomen waar in situ steentijdsites bewaard kunnen zijn en deze zones af te bakenen. Gezien het hoge archeologische potentieel - voor zowel steentijd als latere periodes - wordt hier dus een landschappelijk bodemonderzoek in uitgesteld traject geadviseerd.

Afwachtende op de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek kan verder een verkennend, eventueel ook een waarderend booronderzoek alsook een proefsleuvenonderzoek worden uitgevoerd. Dit wordt verder toegelicht in het Programma van Maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Literatuur

Bink, M., 2017, Hofstade (Aalst)-Weyveld Bureauonderzoek / Archeologienota, Amsterdam

De Brouwer (J.). Geschiedenis van de gemeente Hofstade (VI.). Merchtem, Uitgeverij Sacré, 1949.

De Smaele B., Pieters H., Van Den Berghe K & Benjamins M., 2016, Archeologienota Kortenhoekstraat 25 te Aalst (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 79, Gent.

De Mulder (G.) en Laloo (P.). "Une tombe à épée à Hofstade (province de Flandre orientale, Belgique)". In: Bulletin de l'Association pour la Promotion des Recherches sur l'Age du Bronze, 14 (2016), pp. 125-128.

G. De Moor, Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, Kaartblad 22 Gent, Haecon, Brussel, 2000.

Magerman (K.). "De vici. Een inventarisatie en functionele analyse van enkele zogenaamde vici in Vlaanderen tussen het begin van 1ste eeuw n. Chr. en het einde van de 4de eeuw n. Chr.". In: Terra Icognita, 1 (2006), pp. 139-154.

P. Jacobs, M. De Ceukelaire, W. De Breuck & G. De Moor, Toelichtingen bij de Geologische kaart van België-Vlaams Gewest: Kaartblad 22 Gent, Brussel, 1996.

Vandeputte (O.). Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen. Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2007, 1392 p.

5.2 Archeologienota's

<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12351>

<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11431>

<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/18168>

5.3 Websites

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://bib.kuleuven.be>

<http://www.ngi.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.cartesius.be>

www.geopunt.be

www.geoportaal.be

www.dov.vlaanderen.be

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 25 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 26 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 27 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 28 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 29 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 31 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 32 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 33 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 34 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 35 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret	- 39 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 40 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 42 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 43 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 44 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 45 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 46 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.	- 47 -
Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 55 -